

Sámen

julevsámeigiellaj

1

Gálgådismánno
2014

MIKAL URHEIM
Ådå jáhke álggá
Divtasvuonan

GERTRUDE KUHMUNEN
Vájssá gitta jage
1925 rádjáj

LILIAN RYD
Ællosujtár nissu-
na dalloj gá rájdoj
jåhtálin

Sámis

Nr. 16 2014

Sáme tjálakultuvrralasj ájggetjála ■ Nåvku

Sáme fágagirjálásj tjállij- ja jårggåliddjiesiebrre le ávon gá dal le máhttelis almmudit vuostasj temannummarav dat ájggetjállagis man namma le SÁ-MEN. Dat dáhpáduvvá duodaj dan jagen 2014 gá le Vuona rijka vuodolága 200-jahkasaj ávvudallam. Dat ávvudallam le luovvim duoht ja dájt ságastallamijt. Akta dajs ságastallamijs le majt vuodoláhka le vájkudam sáme álmuga vuoksjuj. Gá dal Vuona násjávvná galgaj vuododuvvat ja tsieggiduvvat, de dat sjattaj bahás láhkáj duohttat dav boatsojsujtov mij lij hárrjannam árrrot goappátijj bielen rijkarája. Vuona násjunálisma, sosialdárwinisma ja garra dárojuhttempolitihkka Vuona rijkan sjattaj bahá ja gávkas sámijda.

Akta huj bahá lij gá sáme máná etjin oadtjum oahpat majdik ietjasa iednegielaj gá skávlån vádtsin. ájkká dát, gá sáme li lámppám nav álov ietjasa histávvrás ja identitehtas, le dahkam vaj álos li áhtsálam tjuovggadusáv sáme álmuga histávvrá birra gá dal dán jahkasasj vuodolága ávvudallam galggá. Akta le gá vuodoláhka ij le jårggåluvvam sámezielajda, nuortta – julev – ja oarjjelsámezielaj.

Dán ássje birra le hállam muhtem kenyáanalasj girjjetjálle ja girjálásjuoda professor gut dálla le ávddá-giesj professor California universitehtan ja suv namma le Ngugi wa Thiong’o. Sån ságastij ássje birra muhtem lámgáallamin gá lij Sáme allaskávlån tjáhkanieme girjálásjuoda birra – mij lij nabdedum «Sajev válldet». Dat lij ragátmánon muhtem jage.

Majt Ngugi wa Thiong’o le buktám ávddán, dat hiehpá dasi majt Vuona stáhtta le dahkam ietjasa rijka sáme álmuga vuostáj. Dát le dagu gá kolonijfámo galggin dahkat juokkir ulmutja miela bajeldis rijkajt ma e rat mannam ájádusáj baktu dádjadit.

Ngugi wa Thiong’o vuosedij ietjasa hálan gáktu lij gá kolonijfámo válldin Afrikav. Kolonijfámo duolmmun vuolus áfrikánarij gielajt fámo baktu gá galggin dahkat værárdijt ma lidjin ávtázielaga.

Jahketjuodijit tjadá li ávtázielak værállda árrum dagu nævo politihkan gá lij gatjálvis gen fábmoo galgaj ráddit. Kolonijaj ietjasa álggogielajt, duolmmun kolonijfámo vuolus ja dan baktu sjattaj dajda gielajda unnep árvvo. Kolonijfámo galggin ietjasa fámoj baktu dahkat identitehtav daj gielaj vuodo nali ma gávviin vuojtov ja gudnev. Identitehtta mij lij vuododum vuolusduolmmodum gielaj nali, dat sjattaj gávvo mij vuosedij skámov ja binnep árvov.

Sámij histávvrátjálle le vuosedum huj tjelgga gáktu dákkár vuorbedisvuohka aj le dæjvvam sáme gielajt. Mij lip vilá álos gen lunna le juokkir subtsas, ietjama lunna jali nágin mijá lagámusá lunna, majt Vuona rijka garra dárojuhttempolitihkka le vájkudam.

Vuorbbe le gá dárojuhttempolitihkka le rievddam tjadá manemus 30 jagijt. Sáme giela dáhkkiduvvi buorebut ja ávvá sáme dáfojn bargaduvvá sáme gielaj, ja dat barggo le ájnas. Manemus jagij le giella-ássje dagu árrum gárvvomin ulmutja mielan mij le bihko, ávvá Vuona rijkan, ja aj dan bargon mij galggá ávdedit sáme gielajt. Dijmmá lij rikadássásasj giellajahke Vuonan. Dalloj lidjin moadda ásadusá gánná ávvudallat gá nav állo giela Vuona rijkan.

Állu mannegietjen jage 2012 almmudij Sámedigge «Diedádusáv sámezielaj hárráj». Sámedikke politihkkára le vásse jage juojdáj javllam sáme gielaj birra. Barggo mij le sáme gielajt ávdedit, dat ij máhte ganugit. Ietjasa ávdedim ájádusáj ja oajvvemáht-

kijt tjuovvot viertti árrrot ájnas mijá politihkkárija gejt ulmutja li válljim Sámediggáj.

Julevsáme dáfon le Árran julevsáme guovdásj árrum ájnas gá julevsáme giella le galggam ávdeduvvat. Dajna gá Árranin le árrum mánájárdde ja vil ietjá prosjevtaj baktu gánná ulmme le árrum giela ávdedibme. Guovdásj le dal 20 jage bissum. Direktorra subtsas da gudi li tjadádum Árrana mánájárdde, sij li skávláj tjadá mannam ja báhti dagu ruopptot bargatjit Árranin. Sivva le gá le máhttelis lámkát julevsáme gielav universitehta dásen.

Divtasvuona suohkan le árrum sámeziela háldá-dinguovllo juo dal nágin jagijt. Dat aj juoktá gávvi man ájnas le árrum ja vilá le ávddedit giellabargov julevsáme dáfon. Dan diehti de sjaddá Divtasvuonan moattezielak ja ájádusboandáp værárd ienni gá dat ávtázielak værárd majt kolonijfámo li sihtam tjadádít tjuohtejagijt tjadá.

Hávskke galla le gá bohtám nav moadda ja moatte-lágásj ártihkkala dan ájggetjállagij man namma le SÁMEN, ma luluj árrrot ájnasa lámkát julevsámezielagijda, oahppijda skávláj ja ietjá lámkijda. Ájge da rievddi ja állo buorre le javllat sáme tjállemzielaj ávdedime birra. Dat barggo ij ávvá máhte gangugit. Dájna tematjállagijn sihtá SFS juojddá duoddit dan ájnas barggij mij le buorre, kultuvrralasj, buoremielak ja iejsdábddodahkke barggo.

Vuorbbe de tjuovvus buorre nanodimev mij guoskká julevsámezielaj – mij le gielaj boandudagán ájnas oasse.

Varrudagá
Lill Tove Fredriksen

Sáme tjálakultuvrralasj ájggetjála, majt TjállijAlmmudahká almmuda Sáme fágagirjálásj tjállij- ja jårggåliddij siebre ávdás.

ISSN 0809-7410

Dåjmadus Harald Gaski ja John T. Solbakk
Guossedåjmadiddje Ronald Urheim

Ruhtadiddje Vuona Sámedigge, TjállijAlmmudahká vuodoruhta ja SFS Sáme fágagirjálásj foannda.

Sámen artihkkaliitj ja gávojt ij oattjo almmudiddij, tjállij jali gávvididdij loabedagi moaddit.

Gráfalasj barggo Studio Borga, Ohcejohka

Álgusjávva Erling Urheim

Prientim Waasa Graphics

SFS

Sáme fágagirjálásj tjállij- ja jårggåliddij siebre stivrra

Ávddáulmusj Lill Tove Fredriksen, Rommsá

Stivrraájras Seija Guttorm, Kárásjohka

Stivrraájras Trond Are Anti, Deatnu

Sadjásahttja Elisabeth Utsi Gaup, Guovdageaidnu

Elen Ragnhild Sara, Kárásjohka

John Henrik Eira, Kárásjohka

Dåjmadahka, njunusj Svein Nordsletta
Fitnodatgeaidnu 13, Pb 140,
NO-9735 Kárásjohka
Tel. +47 78 46 83 30, +47 416 45 751
E-poassta: samifaga@samifaga.org

Sámen le návku. Dáv máhtá aj diŋgut almmudiddje næhttagirje-oassásis
www.calliidlagadus.org

Sámen artihkkaliitj máhtá aj lámkát dána **www.samifaga.org**

LILL TOVE FREDRIKSEN SFS tjehka	2	MIKAL URHEIM Gáma ja suojnne Divtasvuonan	21
JOHN T. SOLBAKK JA HARALD GASKI Varrudagá dájmadusás	5	RONALD URHEIM Sámij maŋen vádtset daggu gánná Vuona rijkka le gietsemus	28
MIKAL URHEIM Ádå jáhke álggá Divtasvuonan	6	LILIAN URHEIM Juoga sliehpáj birra	40
MAJ-BRITT LARSSON ▪ Stálo luotta ▪ Miehtse máná ▪ Ádåájggisattj ájgge	11	LILIAN RYD Ællosujtár nissuna dalloj gá rájdoj jáhtálin	48
GERTRUDE KUHMUNEN Vájssá gitta jage 1925 rádjáj	12	ERLING URHEIM Dálusj gávå subtsasti	58
HARRIETH AIRA ▪ Guossen ▪ Gieresvuoda bátte ▪ Aktuvuoda friddjavuohta	20		

FAKTAGIRJE NUORAJDA • FÁKTAGIRJI NUORAIDE • REEKTEGÆRJA NOERIDE

“Sii gehčče eará guvlui”
Mii lea givssideapmi ja movt dan bisseha.
ISBN 978-82-8263-016-0

“Sij gæhttji ietjá guovlluj”
Mij la givselidibme ja gáktu dav ganugahtá.
ISBN 978-82-8263-020-7

“Dah mupbien bealan vuortasjeh”
Mij dihte neerrehtimmie jih guktie dam orrijehtedh.
ISBN 978-82-8263-021-4

Haddi /Pris: NOK 200 pr bok

Dingo dás/Bestill her: www.calliidlagadus.org
Dahje jeara girjegávppis!/eller spør hos din bokhandel!

“Dah mupbien bealan vuortasjeh”
Mij dihte neerrehtimmie jih guktie dam orrijehtedh.
ISBN 978-82-8263-021-4

“Sij gæhttji ietjá guvlluj”
Mij la givselidibme ja gáktu dav ganugahtá.
ISBN 978-82-8263-020-7

ČalliidLágádus
ForfatternesForlag AuthorsPublisher

Varrudagá dájmadusás

Dát tjála le muhtem sierralágásj nummar dat ájggetjállagis man namma le Sámen. Julevsámegiellaj. Ávdebut lip mij aj almmudam muhtem sierralágásj vaddusav dat ájggetjállagis oarjjelsámegiellaj. Mij almmudip farra sierra vaddusijt julev- ja oarjjelsámegiellaj ienni gá segadit binnáv dajda vaddusijda ma li ienemusát nuorttasámegiellaj. Sivva dási le majt lāhkke li diededam.

Julev- ja oarjjelsámegiellak lāhkke sihti farra sierralágásj nummarijt dajda gielajda ienni gá unna prosentásátjav dan guovte giellaj tjállaga vaddusijn gánná ávddábielle ja ienemus mij le tjáledum, vuoset dat le ávdemusát nuorttasámegiel vattos. Dan hárráj le sijás bohtám njuolgga diedádusá dájmadussaj.

Sámedigge galgaj ájgenis vaddet ruhtadárjav ájggetjállagij Sámis. Birrusij 20 prosenta galgaj árrot tjáledum julev- ja oarjjelsámegiellaj. Dav biejjaj Sámedigge ietjas ruhtadárja vuodoárvvon. Dát le diehtelis buorre oarre dajna gá ulmme le ienebut tjállat dan guovte unnes sámegielajda. Valla de bohtá juoga mij le huj ájnas. Sámedikke rávkalvis dat ij masik dāhkkie, jus julev- ja oarjjelsáme gielaga e lāgá dav tjállagav jalik dasi majdik tjále danen gá sij e ane dat tjála le sijá.

Dán sivá diehti le dán ájggetjállaga dájmadus tjuovvolam majt julev- ja oarjjelsámegiellaga le buktám ávddán ja mierredam farra dahkat sierralágásj nummarijt dajda guovte gielajda. Gá náv dagáduvvá, de sjaddá prosentasse badjel 20 goabbák giellaj ja ij dāssju 20 aktan nav gáktu Sámedigge le biedjam vuodoárvvon. Dájmadus dārvustallá Sámedigge galggá vuojnnet man jiermmát ja dādjadahhte dat

mierredus le dagádum ja laset ruhtadárjav ájggetjállagij vaj boahhte ájge máhtti dagáduvvat sierralágásj nummara julev- ja oarjjelsámegiellaj fert nuppe jage.

Dát ájggetjállaga vattos rievddá vehik ávdep vaddusij ma li árrum nuortta- ja oarjjelsámegiellaj. Dánna li binnep valla guhkep ártihkkala. Muhtema li tjáledum ájggetjállagij. Muhtema li almmudum ávddálla, valla dálla le nágin dajt hiebadallam julevsámegiellaj. Dájmadus dārvustallá ájggetjála galggá dāhkkiduvvat buorren. Dārvustallá aj oadtjot ienep ártihkkalijt ma li tjáledum njuolgga julevsámegiellaj. Ájggetjála Sámen le mihtos ja buorre magasijnna gánná vuostasjtjälle máhtti ietjasa álgov dahkat.

Māj duosstin ávddānbuktet dav tjuottjodusáv juh- te Mikal Urheim le akta sáme oajvveálmāj, ij dāssju julevsáme dáfon valla ávvá Sámelandan. Dan diehti māj viehka mihá gá dán ájggetjállagin li guokta ártihkkala majt Mikal le tjállám. Dan lāhkáj de sjaddá dat vadda aj Urhæjmmaj guddnedibme ja mujtadahttem suv guovdālasj saje birra sáme kultuvrrasj- ja sebrudakiellemín guhkes viessomájgev tjadá.

De le vil sávadit gájkajda hávsskes lāhkāmbāttājt. Mujttet dájmadus ávvá ávvo mielajn vuorddá ártihkkalijt nuppe nummarij. Dāssju dajna vuogijn sjaddá ájggetjála lāhkkij ietjasa tjála. Lehkus gāk le, dij da huoman ietja diehtebit majt dij hālijdihipit lāhkāt ienebuv julevsámegiellaj.

John T. Solbakk ja Harald Gaski

Ádå jáhke álggá Divtasvuonan

Sámij viessom Divtasvuona vuodnaráigijn li viehka avtalágásj. Ienemusá dan ájge man birra dánna tjáleduvvá, árrun sáme Helmávván mij aj gáhtjoduvvá Oarjjevuodna. Vuostak le vásstedit mij dát jagijt man birra galggá subtsastuvvat ja makkára li jahkeoase. Tjálós sjaddá ilá guhke jus galggap snivva tjället gáktus lij álles jagev birra. Dát tjálós galggá sámij ádå jage birra ja gáktu dat ádåjahke lij ja majt sáme barggin.

Tjierrek-Ijvvára stárrfo Måskén. Garra dálvve någáj. Gidádálvve aj. Gidá bádij. Biejvve bájtta ja lieggi. Gatsodum guole gájk-kåm ja gárvvasa vuobddet gå dal guolleasste bohtá.

Divtasvuona sámij jahke, mij lij dat?

Dálvve guovddela gå le tjoaskes, muohta ja jiegná, de le biejvve mij gáhtjoduvvá ádåjakbiejvve. Ja dat le vuostasj biejvve dan máno mij sámegeillaj gáhtjoduvvá ádåjakmánno. Gå dat biejvve bohtá, de målsoduvvá jahketálla mij viertti tjáleduvvat juohkka sadjáj – nav gáktu Vuona rijka kalænnarin le tjáledum.

Valla daj lunna gudi árru luondon ja viesu masta luonndo vaddá, ij le ávvá mige mij vuoset ádå jagev. Sæmmi sjævnjat gå ávdep biejvijt, muohta, jiegná ja tjoaskes. Garra dálvve majt ulmutja ja luondo viesoga galggi tjádadit. Luonndo ja viessoga vuorddi divna vaj dálvve luluj náhkát.

Biejvve badján ja badján, lieggi ienebut ja ienebut. Muohta suddá vuolládagánj. Jiegná gáhtu, bivval sjaddá. Jáhttelátte báhti, duola degu tsagán ietjas ruoppsis juolgij guovtes ja guovtes ma juo áhtsába sajev fiervvágáttén gánná mánnit ja lállet. Muohtasiehtse doahkken háledi bievlej milta gietten dajna gå muohta le ánj váren mij le sijáj sijdda.

Garra dálvve någáj. Gidádálvve aj. Viesojma dálvev dán jage aj, javllin ulmutja ja lidjin mihá jalik ávon! De dal vat viessup. Ilme viessu, luonndo viessu – ja divna ma li luondon. Tjabu gárkká guohtsa-gáhti. Ádå viessomjahke álggá gå gidá bohtá.

Giette ruonudi gå sjaddá rahtá. Buvijit luojtet álgus vaj ietja guohtu ádå rásev. Gálbijt jugádit jáffojubtsajn gánná binná mielkke, valla gå dajt luojtá álgus, de da ietja guohtogáhti. Gálpe livvadi ja smieritji.

Jahkeoase gáhtjoduvvin jábe, akta jáhpe ja moadda jábe. Dáro kalænnarin li niellja jábe: Dálvve, gidá, giesse ja tjaktja. Valla sáme jagen le gáktsa jábe nav gáktu dánna vuojná: Gidá, gidágiessse, giesse, tjaktjagiesse, tjaktja, tjaktjadálvve, dálvve ja gidádálvve.

Ulmotja viessomin le dálvve agev árrum jage garasamos ájgge. De vierttijin sij árrót avtan sajen gánná manáj hekkav bierggit desik gidá vas bádij. Gå gidá bohtá, de vat luonndo viessugohtá. Sjatto sjaddagáhti. Juhtusa ja látte oadtju tjivgajt majt sij sujtiji desik sij tjavtjan ietja rijbbi dálvev tjada.

Gidá

Gidá máhtij boahdet árrat, ja de javllin dán jage le árra gidá. Sáhtij dat árra gidá huoman tjoaskes ja de javllin dán jage lij de galla galsja gidá. Ij ávvá riekta biválda ja rahtta ij rat ávvá vuojnu. Jus rahtta ij sjatta, majt de slihtura galggi guohtot gá dajt álgus luojttá.

Gidán lij gieltij rájnnit. Lehkus galsja vaj buorre gidá. Bievlá gájt edesik. Jus vehik bivált, de soagedurkuma spierkki ja soage de ruonudahtji. Javllin soagelasta li degu snjierábielje.

Ja de la gieltij rájnnit. Skiello giedan vádtset ja tjoagget spáhkojt ja gierggij ma soajtti boahám gæddáj dálvenalluj. Biegga vanj básoj garrasij dálvijt ja juojddá dat buvtij manen mij ij dáhkkim gietten gá galggin sláddjit. Gádjij birra lij ienemus, spáhko ja ruhke ietján.

Beruna galggi ruohtsot ja sáddjduvvat

Juohkka sijdan, juohkka árudak galgaj allasis berunijt sáddjit. Gidán viedtjat sádjoberunijt tjælláris ja biedjat ruohtsutjit kássaj sisi – javllin vaj ruodara sjaddi. E val vuojga guhkaga galga sjaddat de doaddjuji sáddjidahtijn. Sáddjimájgge lij moarmesmano állu mannegietjen gánná gájkke ednam. Gánná lij længás ja luvva ednam, de ij sádjit ávddála biehtsemáno vuostasj váhko. Dalloj juo lij de gidá-giesse.

Gidá gá jáhttelátte báh-tali duola dagu tsagán ietjas ruoppsis juolgij guovtes ja guovtes ma juo áhtsába sajev fiervvágáttén gánná mánnit ja lállet. Tjierrega mánniji já lálli Tjierreknjargan ja Måskesuollun. Rihtju sælldát ja validi jus boadá sijá biesij ilá lahka ja davega huvkadi gá háledi. Dálusj ulmutja javllin dat huvkat «gatsa rávtsav, gatsa rávtsav, gatsa rávtsav»

Gidá – hágav oaggot ja muhtema rávdojt bivddet

Guolle ja berun dat lij biebbmo. Ja gá gidá bádij, de lij hiebalgis ájgge hágaj oaggot. Dakkár sadje nuoren, viehka tjiengalin, gánná lij háhka, dav gáttjun háhkamaden. Háhkamaden lidjin merka, sivtostimmerka gáttén. Guokta sivtostimmerka maj milta vantsav biedjat gánná galggá gárvvot.

Háhka bárrá. Állo buojdes háhka vantsan. Ja de gáddáj ja málestít varás hágav ja hága muljov. Sáhpev ierijt, tjálijt rájnít ja nav rujttaj. Hágamuljo le dat iesj, vuoju man njálgge. Állu habmo bárrát, berunav guoran. Ja de hávvarjuptsav dáeddan.

Vuollen fiervvágáttij juo lij de bievlá. Várijt lij ánj muohta, valla viehka suddam. Javrijn lij ánj jiegná mij ulmutjav guottij. Jávrin lij rávddo majt bivddin vuokkajn, sliddjavuokkajn mij vuojoj. Tjuovkábadnen gánná guolle vuojnuj. Oaggot gánná jienan rájgge, hillagábme. Gánná ællim rájge, de dajda guoddin giergij majt biejuvve lieggij. Gierge de dahkin rájgij ietjá bæjvváj gá vat báhtin ákkutjit.

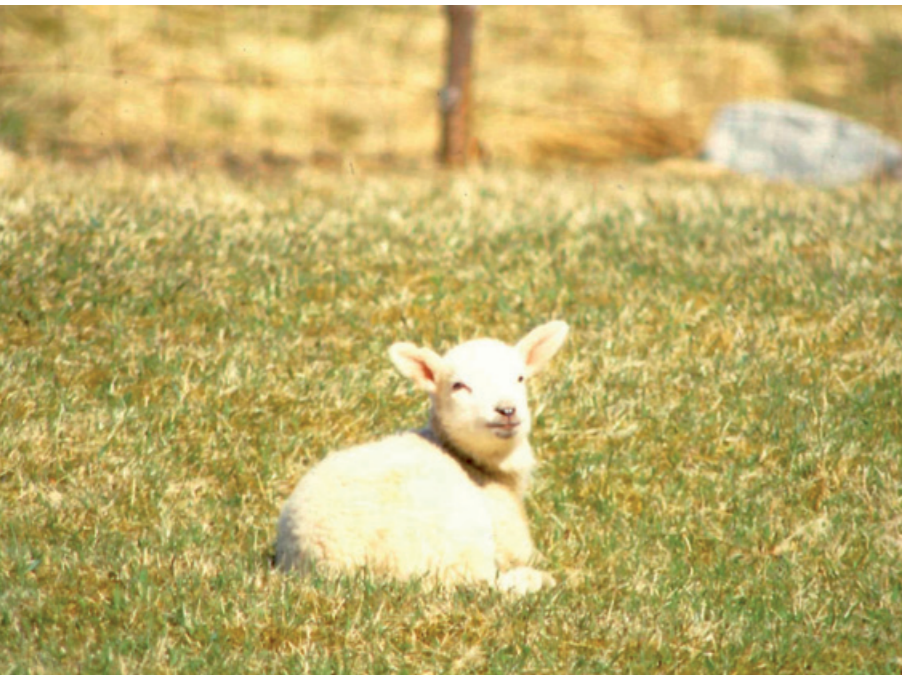

Måske kádja. Gidá. Sájdde badjánam Tjájne gaskan. Sájdenuohtev giessi vanntsaj.

Gidá – rahtta ja buve "frámfódda"

Gá rahtta sjattaj vaj buve ietja gávnin majt guohtu, de lij dajt luojttet gæddáj. Gátbællánj biejuvbielen mij le nuortasbielle Hælmávvan, de sjattaj ruvva rahtta, ruodnis rásse. Ja dáhku de vuojedit jalli suvddet hábrrájt vaj dáppen guohtu, sjaddi ja buojddu. Gihtse aj galggin gátbællajda. Gajtsa val hæhttujuv sijdan gá dajt galggá báhtjet. Sávtasa vas várijda vuojeduvvat gánná buorre rásse ja gánná lippa sjaddi stuoraga.

Gusá gietten guhkebu. Valla gá de ienep rásse jeraj álgusbielen, de gusájt rádjat giettes vaj gietten ráse sjaddagáhti majt galggá sláddjit. Gá biváldij, de gusájt giessefiestsijda gánná dajt idedis báhtjet ávdás álgus luojttá.

Gå gidá boahá de luonndo vat viessu. Juhtusa oadtju tjivgajt majt sij sujttiji. Gå le bivval de lippajt luojttet ålgus. Da li vuostak sávtsa njamağa valla maņenagi da ietja guohtogåhti, rá-sijt bárrågåhti ja sjaddi stuorábu ja stuorábu.

Ådå gidá ja sámij ådå jahke vas bådij – akti ánj

Samij lunna Divtasvuonan lij aj gå ietjån. Gå boadnjásj fisskon, de áhkásj sijdan, båndor ja bargge. Vuovddebargge jus muora nånkin. Boadnjásj sijddaj esski bæssátjij. Dalloj juo de biejuve lieggij ja bievllagådij. Luonndo buorránij ulmutjijda ja aj buvijda ma ruvva "framfødda" jus árra gidá majt divna vuorddin.

Ja bådij dat – imáj galla! Juohkka jage, aj muhtem sáme sebrudagán Divtasvuonan gånna vat ådå jahke ålgij gå gidá bådij. Árvvedahte lij dal dat, javllin dalusj vuorasulmutja. Árvvedahte. Viertti má!

Jåhttelåtte båtali gidán. Sterra åhtsá jus gávnná stærbuvrev gånna mánni ja lállá desik tjiuga sjaddi. Muohtatsitse doahkken háledi bievlej milta dajna gå muohta le ánj varen gånna le sijáj giessesijda.

Gidá – muorajt vuobddet

Tjaktja rájes dálvev lidjin ienemusá tjuollam fám-muorajt ja dajt átjudam fiervvågáttijda. Muora galgin 60 centimehtera guhke. Jus járbån, de unnán verrat bårkov guovtet bieles. Jus gassuga, de vierttijn dajt luoddot áksjoj ja tjådij. Gåjkåtjit stábaldit. Gå vuobddet, de lij mihttit man ållo sallabel-mihtojn.

Muorajt vuobddin aláas gånna ællim heva dállåmuora, duola degu Lufåhtan. Suvddin fæmburigij ja listarvantsaj – ja dajt manojt gåhttjun væsto-tuvrran. Abev rasstá, Vestasjehkkev lij væråmus jus bieggá. Valla gidájt li ábaj buordålkke ja buoragijt manáj suvddet muorajt.

Rihtso juolgij vádtset ja berunijt sáddjit

Máná sihtin rihtso juolgi vádtset, etjin sij deste lágeda gábmagijt. Valla de javllin vuoras ulmutja, ij rihtso juolgij vádtset åvddåla gå giehka guhkká. Máná de ávon gå gullin giegav. Berunijt sáddjit aj gallgå dalloj gå gidá le sjaddamin gidågiesse.

Ietjá jábe båtli beri jállura gitta desik gidádålvve boahá – ja de vas ådå jahke.

Maj-Britt Larsson

Stålo luotta

Skierre-ednama duobbelin

Vuojnáv Stalo luottajt

Hahppelabbot labut gå åvdebut

Juohkka sadjáj sån asstá

Ja luotta ma aktij lidjin iemelågátja

Silbbalåhtto dagådum almatjij sabegijs

Da li nån vuorjå

Vaj jur Stållo ganuk

Ja hålvva ballá

Gå sån vuojnná dajt

Miehtse máná

Gávnnuji da gudi ålla degu iehtjada

Sij soabtsu buoremusát miehtsen

Gånna l sjåvo viesso

Ja gånna bieggá tjuodjå ietjas musijkav

Danna máhtá dån gávnnat miehtse mánåjt

Måddåråhko niejdav viessoma ideda rájes

Ja biejuvvebárnij bårnev sámmi åjges

Ådåájggisattj åjgge

Sjoavådahka

Vuolen rássjosnodjev

akta nuorra ålmåj

gáppte sinná

Vájssá gitta jage 1925 rádjáj

Ávddábáhko

Jahketjuode 1800 állu ja jahketjuode 1900 álgon dáhpáduváj viehka ednak mij garrasijt duoh-taj ællosámijt gen sijda lidjin Gárásavvuna bájkijn. Politihkkalasj váttessvuoda sjaddin Nuortta-Europan gánná Vuona rijkka lij siegen. Gá Vuona rijkka sjattaj iejsrádálásj jagen 1905, de dat ij lim ávvá buorre Gárásavvuna ællosámijda ma Svierigin rájaduvvin oarjás. Vájsáluokta sjattaj dagu guovdásj bájkke gási Svieriga stáhtta rajadij sámijt nuorttas juska ællim sijá bohttsujda guohtomsaje. Ieme árru Vájsáluovta birrusin lidjin julevsáme gielaga Jáhkámáhke suohkanin, valla sij rájaduvvin ádåbohttij ávdås oarjebuj. Stáhta ulmusj lij sáme sunnde (lappfogden) gut ij jerudallam gá má sáme vuosstálasstin. Julevsáme gielagij lunna bátsij vuosstemiella dagu tjuogga vájmoj sinna, nav gáktu sij ietja mujtudallin – ja mij ij vilá le gáhtum, jus ávvá gáhtu.

Gáktu lij Vájsáluovta bájkke állu álgon

Muhtem sáme juohkusa gudi sujttijin bohttsujt, guododin ælojdisá Muorjega ja Njetjaváre birrusijn. Dajn bájkijn árudin aj bándura. Dáppet sij jáhtin Stuojuleva jávrjij badjel vuostak dajda duobddá-gijda ma li Sáltoluovta, Tjienalluovta ja Bietsávve birrusijn. Danna guohtun bohttsu gidájt gá lij njoallomájgge.

Gasskagiessse bálij de sij jáhtin alá Guhkesvákev Áhká bájkijda. Dassta sij vuojadin ælojt rastá Vuojatænov Vájsáluovta bælláj. Vuojatæno njálmudagán Boalnavuoldan ja lulusjbielen Sváltjájgá njálmudagá lidjin siján árromsaje gudi lidjin Guoljoga, Duoljá, Ájra ja Oastoga. Muhtema sijájs árudin

dajn bájkijn gætjo giesijt. Muhtema vas jáhtin bajás Gutjávrráj ja várijda ma li al-lelin lahka rijkarájá.

Duobddága ma li Vájsáluovta, Æonjálme, Sáluhávre ja rijkarájá gaskan ja duodden Gájssemierro, lidjin Guoljogij ja Duoljáj værroduobddága gitta gassko jahketjuode 1800. Nils Erik Guoljok mujtudaláj suv máhtaráddja Nijllá Guoljok æjgguj viehka stuorra bájkev Vájsáluovtas bajás. Sån æjgguj duola dagu Stibogav, Bajkatjav, Siebirbuoldav. Duoljága æjggujin Nuortta-Vájsáv mij lij Stiboga ja Gájssemiero gaskan.

Værroduobddága li stáhta jali krávná oame. Dat vuojnno bádi garrasappot ávdđán jahketjuode 1800 állu. Ja gá boatsojláhka 1886 bádi, de gádoduvvin værroduobddága almmulattjat. Mañemus bále gá værroduobdá dáhkkiduváj gávnnut Jáhkámáhke suohkana sisbielen, lij jagen 1862.

Gænna lidjin værroduobddága árrum gá da gáduvvin, sij bessin árrót dajn ieme bájkijn nav guhkev gá sij viessun. Valla ij gájt de Nils Erika áddjá árbim ietjas áhtje duobddágijt. Daj duobddágij sadjáj vuododuvvin sáme tjæro gánná rájá gaskan. Da rájá galggin vuosedit gánná dan ja dan tjæro guohtomednama.

Gá guohtomednama dajna vuogijn juogeduvvin, de biejaduváj vuodon gánná juohkusij ieme guohtombájke lidjin árrum. Juohkusij rievtes ieme værroduobddágij hárráj sjattaj dajna vuogijn vilá bisot. Daj mañeldis boahhte gænna lidjin árrum værroduobddága, sij etjin hiejte adnemis dajt duobddágijt ietján gá sijáj ietjasa.

Valla gá stáhtta mierredij jádedit sámijt nuortamus tjærojs oarjás, de gámeduvvin gájjká da vuoge – da gábmánin.

Ádå boahhte

Jahketjuode 1800 állu sjaddin viehka stuorpolitihkkalasj snåre Svieriga ja Gárjelriika gaskan, Vuona riika ja Gárjelriika gaskan ja Vuona ja Svieriga gaskan. Gárjelriika buodoj rájáv Suoma ja Svieriga gaskan dajda sámijda ma jáhtálin dálvveguohtomijs Suoman giesseguohtomijs Vuona merragáttijn.

Moaddása sijájs de tjállin juhte sij gullujin Könkämä tjæruj ja de sij jáhtálin dálvveguohtomijs ma lidjin danna ja giesseguohtomijs Vuona suollujn ja Vuona merragáttijn.

Dan diehti sjaddin ilá állu boahhtsu Könkämä tjæro sisbælláj. Muhtema Könkämäsámijs de jáhtin oarjás lagámuš tjærojda – Saarivuobmáj ja Lájniovuobmáj. De vat sjaddin ilá állu boahhtsu dan guovte tjæro sisbælláj. Dan diehti de vat sij – sáme Saarivuomes ja Lájniovuomes – hæhttujin jáhtet oarjás. Jagij 1904 ja 1908 gaskan báhtin muhtem sáme juohkusa Lájniovuomes gitta Sirggá ja Duorbuna tjærojda.

Jagen 1814 någáj politihkkalasj aktijvuohta Dánmárko ja Vuona gaskan. Vuodna sjattaj iesjrådálasj Gånågisriikka aktidum Svierigijn. Vuodna någgiduváj dan aktijvuohtaj.

Násjávnnálasj ájadallamvuoge Vuonan álggin de barggat vaj Vuodna bæssá luovas dat aktijvuodas Svierigijn. Sæmmi buohta álgij garra dárojuhttem politihkka Nuortta-Vuonan jahketjuode 1800 mañjegietjen. Vuona stáhtta sidáj dárogielak fásstaárojt degu buodon ja duvddan ráddnáriika Gárjela vuostáj ja viehkedij bándurijt árrut Nuortta-Vuodnaj.

Svieriga sáme gænna lidjin riektá guododit boahhtsujuodisá Vuonan gáhtjoduvvin sábmén ma hárrin bándurijt árrumis. Ja muhtijn sij aneduvvin Svieriga stáhtaviesádin gænna lidjin riektá Vuona ednamijn.

Jagen 1905 någáj aktijvuohta Svieriga ja Vuona gaskan. Dan diehti biejaduváj muhtem kommisjávnná bargatjit. Kommisjávnná bargov tjuovoj muhtem konvensjávnná Svieriga ja Vuona gaskan. Konvensjávnná baktu váldeduvvin ierijt suollu Råmså fylkan ja stuorra oasse merragáttijs gánná má boahhtsu Svierigis lidjin guohtum ávdđála.

Dan sadjáj rájaduvvin Svieriga sáme duobddágijda ma lidjin Sis-Råmsån. Ja de dagáduvvin tjelde ja mierreduváj man állu boahhtsu Svieriga bieles bessin guohtot juohkka tjielden.

Gá sáme Svierigis viesstin suollujt ja merragáttijt, de sjaddin bájke Sis-Råmsån ilá baske. Jus boahhtsujs sjattaj ilá állu, de doahppijin svenska oajválattja muhtem párágráfav

guohtomlágan mij javlav juhte Gånågisá ávdástiddje máhtij rádjat boatsojsámev ávtát tjæros nubbáj jus ieme bájkke sjattaj ilá basske dajda boahthsujda ma lidjin.

Dat guhti rájaduváj ietjá tjerruj, naggiduváj jáhtttát. Jus sábme le vuostemielak ja ij jegadam jáhtttát, de máhttij Gånågisá ávdástiddje sáhkku dit suv, vaddet sunji ádá jáhtemájgev ja alep sáhkko jus ij jáhtttá.

Jagen 1925 sjattaj láchka garrasabbo ja danna jienaduváj juhte Gånågisá ávdástiddje máhtij sáhkku dit sámev ja máhtij giehtadallat ja jádedit dan sáme boahthsujt ja dat sámes rávkkat mávsov.

Konvesjávnná Svieriga ja Vuona gaskan sjattaj fábmogis jagen 1923 valla juo jagen 1919 gá dat dáhkki- duváj, de álgij sámij jádedibme Gárásavvunis oarjás. Jagen 1919 báhtin 6 fámilja Sirggáj. Jagij gaskan 1923 ja 1925 báhtin moadda juohkusa, tjoahkkáj 15 fámilja. Dajs jáhtin 2 fámilja vijdábut gitta dajda tjærojda maj namá li Luokta Mávas ja Ubmeje tjienjaldie.

Sára Harnesk (riegádam Hurre) lij 11 jagák gá sij jáhtin Könkämä tjæros. Sån subtsas sij giesset ávdá- la gá sij jáhtttájin lidjin hivástahttam ietjasa dálusj sijdabájkij Sválessuollun dalloj gá oadtjun diehtet sij etjin desste goassak galga bessat boahtet ruop- tus dånku:

Mij hivástahttijma dieváj, muorajt, giergij ja bálggájt. Muhtema tjierrun ja ándagisánudin dajna gá sij jáhkkin dát vierttij árron Jubmela haddo mij dæjvvam lij sijáv. Dajna gá sån lij mánná, de sån ij dádjadam juhte dát jáhtem ij galggam máhttet divoduvvat. Valla vuorrasappojs vuojnij sån dát viertti árron juoga siellde mij lij sijáv ládam.

Oarbbusa Nijlas lij 17 jagák gá sån ja suv guokta vuorrasap vielja vierttijin jáhtttát Könkämä tjæros. Sån giehttu sij jáhtin Gieruna tjadá:

Miján lidjin guhka rájdo ja Gieruna oarjjelin dejvadijma mij ietjá sijdaj ma aj lidjin oarjás jáhtemin. Gájkaj ælo masstadin ja dassta sjattaj akta stuorra ællo.

Mij lajtasdijma bajás Gálaslupes vuostasj vuollegis ja vuovdedis Girjásin. Ejma mij diehtám gágu jáhtulak manáj. Dan diehti lidjin agev nágina gudi tjuoggin ávdán gudi gæhttjalín áhtsát gággu lij buoremus mannat.

Sáme dajn tjærojn majt mij vásijma, ællim ájn jáhtegohtám ietjasa æloj alás. Dan diehti besajma mij váni váttesuoda dagá jáhtet badjela Girjása ja Báste tjæroj várijt. Mij bádiijma Bætsásj- jávrráj ja dan jávre nuorttasj giehtje baktu dajda várrerijdajda ma lidjin Stuor-Juleva jávrrégáttij vuollelin Stuor-Muorke. Danna mij de rastedijma Lángasjávve oarjásj bælláj ja ganugáhtijma æloj- dimme Gierggama bájkijda.

Buoragijt manáj ja ejma mij bieste ávták boah- tsuv moaddot nuortas. Gierkambaskan lij miján lárkkem. Da gudi galggin vijdábut oarjás, lárkkin ietjasa boahthsujt sierra. Ællim dessti miján ráh- to gudi lijma jávsádam gási galgajma. Mij jádiijma álás állu suojmma.

Mij árojma nágín ijáv Jierttajávve gáttijn ja dan- na mij vuojnijma Suorvadámmav jali ietjá bágujn Suorvádudagav vuostasj bále. Lidjin tsieggimin dav valla ællim ájn dulvadam jávrev. Mij jádiij- ma alebuj desik bádiijma Ænonjálmmáj gánná mij árudijma nágín ijáv. Dassta Gutjávrrer oarjásj bælláj gánná mij árudijma njoallomájgev. Manjela giesen jádiijma mij ietjama gádjij dákk Láddejáhkkáj mij sjattaj mijá giesseárudak nágín jagijt.

Ádá boahhte sij árrujin duojsa dájda bájkijda maj namá lidjin Læjbájavrrer, Ruotjávrrer, Rávda- luokta, Gutjávrrer ja Vájsáluokta. Valla 1920 jagij manjegietjen de tjáhkkanin ienemusá Vájsáluok- taj ja Ænonjálmmáj, duosi Vuojatæno ja Sváltjájgá gaskaj, gánná aj Jáhkámáhke sámij árudagá lidjin.

Jáhtem dájda ádá bájkijda rávkaj máhtukvuodav hiebadallat ietjasa viessomav ja bargov vidjurij mil- ta. Ij binnemusát guoskaj dát vuohkáj gáktu boah- tsujt sujttit.

Könkämä kñamña tjæron sij lidjin sirddám áres boahthsujt váhtjamis gidá árromsajen. Sij báhtin muohttaga nanna bájkáj man namma le Guomoj- vuohppe. Danna sij árudin gætjo gidájt ja dassta de noadehiergij giesse árudagájda merragáttijn. Nuor- ra álmma jáhtin váhtjamis suollujda gánná da ráfen bessin árron ja njoallot miesijdisá.

Gá gasskagiesse bádiij de jávsádin boarrásap álmma ja nissuna aktan ietjá elujn. Dat lij vanj dan dieht- ti gá váhtjama ja miese galggin bállit ráfen sij lidjin sirddám váhtjamij. Giesijt báteduvvin áldo dássju duolla dálla. Miese bessin njammat nav gákt sihtin. Valla tjavtjan báhtijn sij juohkka bieje ja siján de lidjin sierra báhtjemgerda Guomojvuohpen.

Vuostasj jagij ádá sajen gæhttjalín sij anedit áres boahthsujt ja váhtjamij sierra dagu ávdálla, val- la dav vuogev vierttijin sij ruvva hiejtet. Ádá bájk- en lidjin állu ietjá vidjura gáktu sujttit boahthsujt. Ja duodden dasi de lij viehka duojske gáhttit vaj boahtsu e maná nuortas dagu «sijddaj.»

Vuostasj jagij lidjin sámijn unnep juohkusa, val- la dalloj lij nav váttes anedit daj smávva juohku- sij ælojt sierra. Dan sadjáj farra de dahkin stuorra juohkusijt geje ælo guohtun giesijt aktan. Da boah- tsu ma guohtun Oarje- ja Nuortta-Vájsán sjaddin de navti stuorra aktisasj ælo.

Gå æjvvalijma

Uhtsi Jánni giehttu gáktu sij vuostasj bále æjvvalin daj gudi lidjin ieme árron:

Vuostasj giese gá árojma Vájsán, ællim miján vanntsa. Luojkajma vantsav mij lij jávrrégát- ten, vantsav mij lij daj gudi dajn ávdutjis árron. Manjela dan giese de báhtin sij vádtse mijá ár- romsadjáj. Stuorra soahppe siján giedan. Mij bal- lájma ja ussjojijma de dal gáddáli mijáv. Valla æl- lim da boahttám dárutjit. Soahppe lidjin danen gá sij galggin rastedit jágájt, valla ejma dal mij dav diehtám.

Mij de buorástahttalijma danna ja subtsastijma mij lijma luojkkam vantsav. Sij javllin dat lij ham riehta. Ællim ávvá suhton midjij. Guoljok Nils Erik javlav muhtem ságastallamin juhte ieme árron lij ænndu vuorbbe gá ádá boahhte lidjin risstagisá. Etjin da boahthsujt suoláda jalik garroda.

Valla nuorttasámij ja jáhkámáhkegij æjvvalibme ij lim huoman buorre. Guhkken ierijt. Vuostasj jagij manáj sijá aktanviessom muhtemárráj buoragijt. Valla gá jagij gaskan 1923 ja 1925 báhtalin inep fá- milja gænna tjoahkkáj állu boahtsu, de sjattaj dil- le ávvá ietjá.

Ádá boahhte jáhtin sæmme bálggájt ja guododin sæmme giessebájkijn gá ieme sáme. Guohtom bájk- kijn ma lidjin gaskan Láddejágá, Vájsá, Gájssemiero ja rijkarájá sjattaj boatsojláhko moattegerdak inep gá ávdálla. Ádá boahttij giesseárudagá sjaddin sæmme sajijda gánná má ulmutja juo árron ávdutjis ja gánná ieme árron guododin ælojdisá gá lidjin jáht- temin alás várijda ma lidjin rijkarájá lahka.

Jáhkámáhkega aj lidjin hæjttám dav dálusj ællosu- jtov gá báhtijn. Sij desste e báhtjám giesijt ja sij ælojt luojttin guohtsat viehka vejdalís. Ij lim ávvá ietjá máhttelis. Jáhkámáhkegij boahtsu sehkanin Gárisvántoj boahthsujda. Giesijt dal dat manáj muhtemárráj buoragijt.

Valla váttesvuoda da báhhtin gá Jáhkkámáhkega bárggemánon galggin álget lulestit tjaktja ja gidá árudagáj guovluj. Ádá boahhte sij árudin Vájsá bájkin desik jávre, jágá ja jiehkke lidjin jiegnum. Ja muhtema sijájs etjin sidá tjoahkit boahhtsujt lárkkamijda, vaj jáhkámáhkega oadtjun lárkket ietjasa boahhtsujt.

Samesunde vuohke gásselisvuodajt tjoavddet dat lij rádjat álgo vájsáluovtagijt Vájssá bájkijs ja nav dákk ietjá guohtombájkijda tjero sisbielen. Oajválattja tjadádin ájn avtav nággójáhtemav vájku da vájsá láchko lij unnep ja nággójáhtem lij sámmi tjero sisbielen. Dajn tjállagijn majt sámesunnde rájaj jagen 1933, máhttep láchkát juhte jáhkámáhke sámij jádedibme Vájsás ierijt dat lij állidum.

Nils Erik Guoljoga áddja ij goassak oadtjun árbbit ietjas áhtje duobddagijt. Nils Erika áhtje hætthuj farrabus dipttet ietjádijt boahtet dajda duobddágijda ma lidjin álgo rájes árrum suv fámlja árbbeduobddága.

Nils Erik iesj nággiduváj jáhttát Vájsás dákk ietjá guohtombájkáj nav gáktu sámesunnde lij mierredam. Lássát lij galla sunji guodet ietjádijda ietjas árbbeduobddágijt. Fámodisvuoda dábdde sijáj lunna, ja vierredahko sijáj vuostáj, da dábdde etjin goassak sijáv luojtám. Sjattaj dagu snuhtje mij vájmon dábdde, javlaj Nils Erik Guoljok.

Ij lim dat dássju boatsojsujtto mij rievdej. Bájkkenamá aj divoduvvin. Tjavelkgehtje lij namma dan njárga mij le Vájsáluovta ja Ríjttsema gaskan. Nuortaga álggin gáhttjot dav Nihogisnjárgga. Lavnnjogohte lij vat akta mij bádi nuortagij manen, nav gáktu Sun-Ristin Guoljok giehtoj. Vuostasj bále gá sán lij lavnnjogoade sinna, de lij danna suv miela milta nav hávsske.

Gá divna ássjebiele gehtjaduvvu tjoahken, de sjattaj dálusj álggo vájsásámijda viessomtjerda nav sállát rievddat. Jagen 1919 álgij Suorvadámma tsieggiduvvat ja jagen 1923 de dulvvaduváj jávre vuostasj bále. Sámmi ájge báhtalin huj álllo fámlja nuorttat gænna birrusisj 4000 boahhtsu dákk bájkáj gánná ávdutjís lidjin 2000 boahhtsu. Jávre atsij ja guohtoma gárttjun. Iemeáro vierttijin nákkko tjadá ávdás mannat vaj sadje sjaddá ádá boahhtijda.

Dajda gudi áhtjak báhtalam, ij rievddam dássju vuohke gáktu boahhtsujt sujttit gá sij jávsádin dán ádá bájkáj. Ávdála sij lidjin oaggum vuokkajn gidájt gá lidjin jáhtemin. Ieme árojs sij oahppin guolli viermij. Vuostak dal etjin ádá boahhte bivde ienep guolijt gá majt ietja dárbahin sijdajnisá. Valla manenagi bivdegehtin sij aj guolijt majt vuobddin.

Nuortta-Vuonan máhttin ulmutja jádedit váj man álllo duodjegálvojt. Rámsá stáda lij oasestimstáda ja merramannulakstáda. Danna lij huj álllo oasstem ja vuobdem dálusj rájes. Dán ádá bájken gási nuortaga lidjin boahhtám, sij etjin varga mavge vuobddám duojjís. Dan hárráj lij viehka sieradus dan guokta gaskan, Jáhkámáhke lij dagu máskos Rámsá merrastáda guoran gá dajt buohtastahtá.

Tjohte jage juo li gállám dalutjís gá vuostasj gárasavvuna sámie báhtin jáde jagen 1904. Da gárasavvuna sámie gudi li nuora uddni ja gejj guohtombájke li Vájsáednama, ussjoli ihkap muhttij juhte dá duobddága li álgo árrum jáhkámáhkegij. Majdis huoman galga, sij li sjaddam bájás dán bájken ja e ga diede ietjá giessebájkijt ienni gá dajt gánná sij árru.

Jagij álluj le dille sjaddam vuohkasabbo ja aktak sámesunnde ij desste mierreda gánná guhtik galggá árrot ja gánná guhtik boahhtsujt guododit. Moatte nuortaga guohtombájke li Ulldevisduoddarin gánná aj Jáhkámáhke sámie guododi ietjasa boahhtsujt. Ja muhtem jagijt de vas jáhkámáhkega guododi Vájsá duobddágijn. Dalvijt de dahki sij aktisasj juohkusijt ja barggi aktan.

Valla da ávdep vuosstemielá da e goassak játta ja vilá viesu. Jus da galggi náhkát, de manátji gájt de guokta ulmutja buolva ávdás da gáhtu – jus gáhtu.

Divna valla diehti juhte iemeáro ælla ietja mierredam ávták luojtet ietjasa árbbednamijda. Ælla ga da gudi báhtin jáde, vaddám ietjastisá giesseduobddágijt Nuortta-Vuonan ja jáhtám muhtem sadjáj gánná má ulmutja juo árrum dálutjís.

Vuona ríjka vaskoj ierijt divna Svieriga sámij ríektajt ma lidjin dan stáhta ednamijn. Vuona ríjka aj sidáj tjerdalattjat áskeldis dárogielak ulmutjijt árrutjit nuortas dagu buodon ja duvddan Gárgjela vuostáj. Dan diehti de rájadalárga goahppátja juohkusa – sihke Gárasavvuna sámie ja Jáhkámáhke sámie ietjasa dálusj duobddágijs ierijt. Goahppatja juohkusa sjattajga stáhkusa dan politihkkalasj spelan mij lij gálmá stáhta gaskan. ■

Guossen

Stuordádtja
lávkki
sáme goahtáj.

Jáhkká
sån la
sijdan.

Ij la
oahppam
guossástallat.

Gieresvuoda bätte

Gámadiv uddni
daj
vuoddagij majt sujsta oadtjuv.

Gieresvuoda tsavákbátte,
nannusa ja girjaga.

Sæmme dagu sådnå.

Aktuvuoda friddjavuohta

Åvdås manemus buoldav
luojttát,
de juo gullá
mælggadin,
gieddetjuokkunav
buorástahttemin.

Ja gå állu
jávre lahka jávsát,
de hæhkkat
vuoptagoavnne
sjuvget mieddel.

Jækkátjav
rassti.

Ja danna jiekke guovddel,
visskádin ja ruoppsadin,
guojtti
váre gålle.

Tjoaggelasstá
spánjo dievav
iehkedissaj.

Ja de le sån danna.

Dalága vuokkav
jávrráj,
åvdås dállitjit.

Manŋela,
dállágádden.

Gulldal
gieddetjuokkunav
snjurggomin.

Gulldal
báro ma sláhtji gå
guole vieddiji.

Gulldal
sjávov.

Gulldal
ietjas ájádusájt.

De vijmak
la sån ietjas lunna,

ja besaj,
aktuvuoda friddjavuohtaj.

Gáma ja suojnne Divtasvuonan

Sámij juolggebiktasa Divtasvuonan lidjin guovte
lágátja, tjátjega ja gájkega. Tjätjegij manáj vádtset
juska ednam luvás, duola degu rássjon.

Gájkega lidjin bivvalappo ja daj vádtsin sáme gå lij
tjoaskes ja muohta dálvijt. Valla sige tjätjegijda ja
gájkegijdá dárbahevvin suojne. Suojnne le muh-
tem sierralágásj jieggerásse. Ja dát giehtto le dal
dan guovte birra ma libá gáma ja suojnne.

Gájttsa lij buorre ællosámijda ja
fiervvágijda. Gájttsa mielkke lij
buorre káffaj biedjat ræddan gåk sij
dålen javllin. Gájttsa mielkes vuos-
stit. Sjattaj njálga vuosstá majt kaf-
faj biedjat. De sjattaj vuosstákáffa.
Giesen slájoj sinna de galgaj gájttsa-
vuosstá majt muhtem nissun Sis-
Vásjån vuodatjij ietjá Sisgietjegij-
da. Gávvididje: Julev gávå. Erling
Urheim.

Guollárbánnadura ja luonndo viehkken

Tjátjegijt gárrun sij vuovsánáhkes jali nuorjonáhkes. Gá sáme álggin árron vehik bánnadura, de siján slihtura. Gusá, vuovsá, gájtša, hábrá, sávtsa, vier-tsa ja muhtemijn ihkap vil vuontsá ma edesik giesijt mánnijin.

Vuovsánáhkke lij assá ja dáhkki gámaliertten. Ja da sáme gudi árron Divtasvuonan, sij lidjin iene-musát dákkir guollárbánnadura. Duodden dajda juh-tusijda majda dálvijt vierttij liegga fiekse, biebbmo ja tjáhtje, de lidjin juhtusa ja látte luondon. Árron luondon ja viessot dassta majt luonndo vaddá, dat lij daj sámij viessomtjærdda gudi árron Divtasvuonan. Valla diehttelis rievda viessomtjærdda buol-vas buolvvaj – állu suojmma.

Meran lij dal juohkkalágásj guolle. Duodden lij nis-so majt manáj vuohtet ja njuovvat. Nissobierggo le njálgge gá dav tjáhtti gálgge jágán nágin tijmav. Ja de lij nuorjjo. Nuorjon lij assás náhkke, vargga da-gu vuovsán.

Gábmaga jali tjátjega ma lidijin nuorjonáhkes goa-rodum, da lidji nuorjoga.

Lájbbe lij juo ájggá boahtám. Dasi galgaj jáffo mij sjaddá gá li gárne majt goarnni gierggegárnaj mij lij vargga juohkka goaden sámij lunna. Etjin val sij oasstám nav állo gárnev majt soajttep jáhkket. Si-ján lidjin áhkara gási gárnev sádjit gá gidá boahtá. Bivggegárnne lij buoremus Nuortta-Vuonan dajna gá dat láttaj jus giesse lij buorre ja tjoasskem tjavt-ja ij ilá árrat boahtám.

Boatsoj le árrum divna sámijda buorren

Nágina dájs sámij lidjin áellosáme, valla állim da galles gænna áellosujtto lij ájn-nasamos áeláduš. Jáhtálin sij, valla állim da sijáj jáhtálime guhkaga. Dá sáme gæn-na lij áelo, sij lidjin ájnnasa divna dájda ietjá sámijda. Siján gænnánik lidji nágin boahttu majt áellosáme sujttijin. Sujtto-mákso lij viehkedit áelon gá áellosábme dárba-hij viehke, duola degu gá lidjin mærkoma ja lárkkama. Gæhttjo boah-ttu da lidjin, majt áellosábme gehtjastaláj. Gættjok lij ietjá, dat lij boatsoj mij ij lim mierkkidum. Dan biellje lidjin gættjoga.

Juohkka tjavtja, mañnetjavtja dák javlaj lahkusa, de vierttin vargga divna merra-gáttega avtav jali guokta boahttu alla-sisá. Ietjasa merkas. Siján divnaj lidjin bielljemerka, ij dássju áhtjen ja iednen, valla manáj aj. Nav le dábálasj árrum áellosujton, valla dát vuohke lij dalloj aj dábálasj daj merrasámij lunna gudi árron Divtasvuonan.

Álggo dákkár viessomtjærddaj le bivd-dosebrudak gánná sábme vierttij jáhtálit dák ja dák gánná gádde, luossa, ládde ja ietjá ressursa lidjin gávnnať jagev birra. Gádde dat lij viejtok boatsoj ja dat lij div-naj oabme majt bivddin duon dán láhkáj. Dánna dássju nammadit vaj tjálos gáb-magij ja suojnnij birra ij sjatta ilá guhkke.

Boatsoj le árrum divna sámijda buorren, bivd-dosebrudagá rájes gitta udnásj bæjvváj. Gáávon dát boatsoj le Njalla-vávregátten Svieriga bielen. Gávvididde: Anders Urheim.

Majt boatsoj vattij

Vuostak gáktu le julevsáme gielan. Ulmutjin le var-ra ja varraváre. Juhtusijn le málle, ij varra.

Gá boahttusv tsuhkki nijbijin, de gálgijt málle málle-littáj. Málev fierrot vaj ij giello. Máles sjaddi málle-gáhko ja márfé. Málev manná gájkádit nágin tjoal-lebiehke (guobmolákká) sinna majt nágin bále mañnela máhtá luvvadit. Jus málev duolldáda, de sjaddá dassta jupptsa, ruosstajupptsa mij dáhkki dæddan biebbmo guoran.

Ij dánna ienep njuovvama birra, sjaddá ilá állo. Val-la huoman juojddá dan birra mij gámagoarromij guoská.

Njuovadijn de boahttu juolgijt jallat máddagis. Ij gassko dagu dálla. Gá juolgijt njuova, de sjaddi gáb-masa. Tjievttasjuolgijs guokta ja ávddá giehte juol-gijs guokta. Tjoahkkáj niellja gábmasa. Gábma-sa avtat boahttus lij gámasgáddoarve. Njuova-dum juolgijs lij suonajt ráhtot, njuoska suonajt majt gájkádit. Suona avtat boahttus sjattaj suodna-gáddoarve. Gábmasijt spánastit vaj gájkki ja siej-ga gáskki. Spádnasijt vuostak nijbijin vuollat nágin muoras mij lij gæhppat vuollat.

Boahttu oajvve jaláduváj tjiebedis luovas aktan náhkijn. De lij dav oajve náhke njuov-vat ja dan náhke namma lij gálo. Njuoska gálov manáj spánastit, valla vissjalis báhtja gen barggo lij juolgijt ja oajvev njuovvat, sij tsaggin gálov degu duoljev. Doarrás galggin giesjka, unna gieskatja ja miehtáj miehte-muorra majna tjavggit vaj gálo siejgga. Ja de gájkáttit.

Duoljev sæmme láhkáj. Doarrás galggin giesj-ka ma hiehpín. Gieskaj gasska lij lahkusij gártta guhkke. Miehtemuorra bajemus un-na gieskatjis duolljev miehtáj gitta dák vuo-lus spiehtjamij. Ja de tsieggit dav tsakkadum duoljev juosik gájkáttit gánni ij rássjoda.

Gá gábmasa ja gálo gájkám, de dajt dilkkot. Dilkkot lastoj. Lassto le muhtem tjásjaddjo, muorra mij sjaddá jáhkagáttit. Tjuollat nágin ávsijt ma ælla vuoja gasuga. Ja de skáhp-pit bárkov skuobájn. Dajna bárkujn de ruvvit gábmásijt ja gálojt sisbieles vaj dibmi. Mujt-tet aj biedjin sisbielij vuostalahkkoj muh-tem ájgev, lasstobárko gaskan.

Duoljes dáhkki dahkat sassnev. Vuostak navvet, giesen bidjat duoljev tjáhtjáj desik guolgav luojttá. Dat la navvet. Guolgajt gájkkádit ja dajt ájvuolijda ja bánsstárij sisi. Guolggabánstára nanna li divna ávdep sáme Divtasvuonan ádatjam.

Njuosska náhkev mij le navedum, de bárkkit soagebárkujn. Giesen gå soahke njallá, de la biessit ja bárkkit. Biessev njattsastit le gæhppat gå njallá. Ja gággu biessim, de bárkkov luovvit, gájkkádit ja vuorkkit. Gå bárkkit galggá, de smállidum bárkojt duolldádit tjátjen. Ja de diptet dav bárkkotjätjev tjoasskot desik le vuorkas.

Gurkkalit nágin stámmabaj ja de dasi duov njuosska náhkev tsavnnat ja dibddet danna nágin guokta – gálmma biejeve. Gehtjastallat ja duolla dálla fierrit. Náhkke sjaddá russjkat ja gå dav gájkkáat, de le dat sassne massta manná duov dáv goarrot. Sassnev manná oadtjot bedjadin ja de sjaddá biedjissassne, valla dav ij dárbaaha gå galggá gábmagijt goarrot.

Gábmagijt goarrot

Vuovssá jali nuorjo náhkes guolgajt ietjá láhkáj. Gájkke náhkev buolva nali ja de guolgajt ráhpot basstelis nijbijn. Rihtso náhkev bárkkit soagebárkujn degu sassnev. Valla ij tjadá bárkkidum galga, de gábmaga e sjatta divtuga. Guovddelin lierte sinna galggá vehik njuoskas mij ij le bárkkidum. Náhke namma le dal liertte. Ja dassta de oadtjo gábmagasájt. Ájnas lij val máhttet vadjat vaj gábmagasájt sjaddi nav gáktu galggi.

Áhtsát suodnagáddoarvev ja de suonajt bádnet. Dasi galggá njálmme gánná báne, buolvva ja nierra. Ja gáktu suonajt bádnet ij rat maná tjället. Gå suona li gárvvasa, de galggá ájmme mij le nálllo, nálllo mij suoddá. Dat le gálmáájvuk. Ájmev manná svijjilt ja li dábtjtat vaj basstá. Dábálasj járbbá goarromnálllo ij dáhkki. Tjuvddáj viertti sármma-goachte vaj manná ájmev tjadá sággat.

Boatsoj vattij nav ednagav, biebmov ja majduk. Suovasbierrgo le sálltidum ja suovastum boahttsubierrgo mij le unnánasj gájkkáidum. Gávvididdje: Julev gávva. Erling Urheim.

Gábmagijt goarrot. Dasi galggi gábmassá assás vuovsáliertes ja sámmi assás nuorjo náhkes. Alldasa galggin assás sasnes ja ruodjasa aj galggin sasnes, valla asedap sasnes. Vuodagijt lij láhtát, diehpev gætjáj dahkat ja nuppe gætjáj snjutjek sasnev njadet majt tsággát gartsaj sisi. Gábmagijt sinna suojne. Gávvididdje: Julev gávva. Erling Urheim.

Vuostak goaro boaskev, mij le gábmaga mannegietje. Ja de buddit gábmaga ávddá-gietjev. Liertte viertti luvás vaj manná duorrat. Gå le duorram, de biedjat gasskadærrásijt ja aldasav goarrot gitta. Dav gáhttju buddit. Gábmagijt buddit. Ja de ruodjasav gási mujttet goarrot gavljat gási vuoddagijt gidit. Vuoddaga li hullolájges snijsjokodum ja giesaduvvi ruodjasij birra gå gámada.

Muhtem suohtas dijdda lij gámanjunij birra. Jus bájkke le rájmas gánná galga iddjadit ja balá skájevve iján boahdá gámá jali lávda-goade sisi, de galggi bárdot gábmagijt uvsa sisbælláj. Skájevve ij mannam gámanjunij badjel ja de moattoj gå dajt vuojnij.

De li dal tjátjega goarodum. Ja de gájkega. Gálloga ja nuvtaga maj namá li aj siebaga. Gálloga li goarodum degu tjátjega ja dajn lij aj njunnje degu tjátjegijn gánná lij gámanjunje. Siebaga li goarodum gábmasijs ja dajn galggá roahkonjunje vaj sabegijda hiephi. Nuvtagij vuodon ij galggam guolga avta guovlluj vaj e sjatta njalkkasa. Dan diehti lij vuodo guovtet oases gánná guolga boaskevuolen ávddán ja ávddágietje vuolen manjus.

Jus balá ádá tjátjega sjaddi njalkkasa, de goaro vuodjoja doarrás njallusav mij le avta támbá gábdde ja nav guhkke gå gámvuodo le gábdde. Dan njallusa namma le dietke. Dakkár tjállemvuohke gánná tk ij le dábálasj julevsáme gielan, valla divtasvuonagij sámegeilla ij le állu degu julevsámegeilla Svieriga bielen. Duot dát sámebáhko Divtasvuonan boahdá nuorttalis ja de vil dálusj merrasámij gielas man namma sjattaj «finnagiella».

Tjátjegij vuodo sjaddi asidahttja gå la daj vádtsám muhtem ájgev. De viertti dajt njallot. Gå guhkebuj vuolggin vádtset duola degu várij milta, de vierttij manen njalos jus gáma rájggán. Ja de ájmme ja suodna. Gámvuoduj sisbælláj galgaj nuovllo mij lij vehik assás sassne. Dat buodoj tjátjev jus gáma rájgen ja sjaddam lissa. Nuovlojt galggaj biesskedit vaj hiehpá. Ájmme ja suodna galgajga bursan jus bursasa manen, biednikbursasa.

Gå gábmagij muhtem ájgev vádtsá, de sjaddi gábmaga degu járbbáda. Vaj da vas sjaddi nav gáktu galggi, de dajt tjuovardit. Tjuovarmuorajn mij le stihko guhkke ja giehtje járbbidum vaj jáhtá gábmaga sinna.

Gå dal gámadit galggá, de viertti suojne.

Suojnne ja suojnnim, gámasuojnne

Gámasuojnne le muhtem rásse mij jiekken sjaddá. Jus le jávrre jiekken, de li jávrregátten ja tjáhtje sinna stárra ma e dáhkki. Suojnnejiegge ij le dat tjáhttjá valla jiegge le dat huoman. Buoremus suojnne li dákkir jiekkiijn gánná muora jali sierka.

Goassa jagen suojnnit lij birrusij sládjomuhttoj mij lij snjilttamáno gassko. Suojnnejiekke lidjin ienemusát várijn, valla ij badjelin árdá gánná vuovdde náhká. Jus jiegge lij mælggadin, de vuolggin idjadas da gudi galggin suojnnit. Buordáلكken sij oadestin idjatjargev sajjidállá gátten. Jus ámágis, de oadestin sij slabán jus sláhpa gávnnuj jali nágin gajba vuolen. Iddjatjargge dat le birrusij guokta gálmma tijma gasska iddja bálij.

Ednam le agev galmas ulmutja hárdde vuolen. Dan diet viertti ulmusj duorggit dav sajev gánná ájggu oadet. Duorga li risse majt láhtjá ednama nali nav vaj rissij máddaga sjadda gierragij vuolláj.

Vuostasj biejeve dal álget suojnev suoddat ednamis

luovas. Gárogiedajn tjábrrit suojnnegierragij birra ja de rievtes giedan goanntsi majna jalástit suojne ruohttsagiethjev. Navti vil uddnik. Juohkka giedadievvav bárdot badjálakkoj ja guorralakkoj. Goanntsi le dagádum nágin gámbal lissjá njunnjegietjes mij le badjelasj gárta guhke ja návllidum gihtta nahtaj mij le birrusij gárta guhke.

Gántsiv galggá bastálmuhttet degu lissjáv. Slijpput vuostak álgusbielev ja de sisbielev desik sjaddá ájvvuj goabrre. Dav goabrev basstelis nijbijin suoddalit miehte ájvov, dássju akti val.

Suojnijt le dal tsábbmet. Rievtes giedajn suojnnegierragav gieda dievvav ja de ruohtsa gietjev tsábbmet gierge jali muorratjieskasa vuostáj desik ruohtsa sjaddi sájsaga ja dibmasa. Bárd-

Sámij juolkebiktasa ællim da mahkka jus ællim suojne. Suojnnit lij giesen ávvá barggo. Juohkka sijdan lidjin suojnnejiekke gánná dássju sijda ulmutja galggin suojnit. Suojnijt galggin vierradit vaj sjaddin suojnnevierara. Da lidjin oanep suojne gá duo suojne majt bilggit dagu dán gáávon mij vuoset gáktu bilggit. Gávvididje: Julev Gává, Erling Urheim

dot dajt sierra sadjáj. Jus li buorre ja guhka suojnne de dajt bilkkít, bilkájat dahkat. Bilká li guovtet oases bárkeldum aktij ja állu giera giehtjen unna tjuolmasj vaj bilkká ij luorkijda.

Jus oanep suojne de dajt vierradit. Suojnijt bádnjáj birra ja joarkket ja de sjaddá degu doahketjoalle majt giessat vaj sjaddá járbba vierra. Stuoráp vaj unnep. Bilkájt, vierajt de gáhtsot muorajda vaj gájkki. Gá li gájkám, de viedtjat vuolus sijddaj. Suojnnevieran li dal oanep suojne majt gábmagijt dállit sijdavuolen. Jus le várijda jali juosik vuolggemin, de farra dállit guhke suojnij ma li bilkkidum.

Gábmagijt dállit le máhtukvuolta masi mánná viertti bagáduvvat juo unne rájes. Sáme nuora gudi juo skulluj láhkám, dajt dal vuorrasa vuorddin galggin máhttet gábmagijt dállit. Jus sij e máhtám, de vuorrasa állu suhttin ja bielggin ihkap náv: «Ma lihpit gulá dij gudi ehpit máhte dállit, dij ham lihpit degu láttetjivga ma e ávvá máhte gámadit». Ja ij lim dal suohtas bælgudallat.

Ádá gábmagijt lij vuostak vuojddat vaj dibmi ja sjaddi divtuga. Darvvat. Valla ij tjielgga darvijin mij bæsstá gámaliertev. Darvváj biedjat binna guollelirve vuojddasav ja de duolldádit. Gá tjoassku, de la vuojdas gárves. Darvadum gábmaga galggi gahtsahit guokta gálmma biejeve vaj gájkki, jali ánj vil guhkebuv, vájku váhkov jali guokta.

Ja de dállit. Suojnijt luorckit bilkás jali vieras ja de dajt dáddjit. Dáddjit le sjavnnjet suojnijt vaj ælla avta guovlluj valla juohkka guovlluj. Ja de vuostak dahkat gártaguk duolbugav ja dav biedjat boaske vuollaj gábmaga sisi. Dat le boasskesuojnne.

Ij ávvá maná tjállet gáktu dállasav dahkat ja tsággát gábmaga sisi. Guobájt ma lij hullos gádedum, dajt ij ávvá darbaha gájt de giesen. Buoremus rihtso juolgev tsággát ja ruodjasij

sisbielev suojnij hiebadallat vaj dáhkki. Gábmaga hiehpaba goabbák bælláj valla da sjaddaba huoman gáro ja rievtesbelaga.

Vuoddagij snjuhtje mij le sasnes, dajt tsággát gavlavtjadá sisbieles. Gá tjavggi, de gæssu ruojas tjoahkáj ja de giessat vuoddagijt álgusj bælláj. Gæhtjáj gánná diehppe. Gietjev akti jali guokti vuoddaga vuolláj. Álgusj bælláj val áttjudit. Ábaj sij dálen ja vilá dálaga de álmma bávsá vuollegietjev giessalin ruodjasa birra ja nav vuoddagav álgolt.

Iehkedis lij suojnijt ráhtot gábmagij sista gájkátjit, biedjat vuoná vuolláj gánná buoremusát gájkki. Jus suojne lidjin gájkkása, de lij beri ráhttit dajt unnán álgus vaj gájkki. Idedis ij dajt darbaha dáddjit, farra beri juolgev tsággát gábmaga sisi. Dat lij loabádagáj dállit.

Váren ja miehtsijt lij gáma álkke. Oabme ja luvva suojnijt beri hájggádit dajna gá lijgge suojnnebilkká lij manen vuossa sinna. Giesen dáhkki suojnnit gánná jiegge ja nav gájkkádit dajt dálán. Side nanna. Side le soage oakse ja gá gieragietjev giessala tjoahkáj de dan nali máhtta biedjat suojnijt. Gáhttit valla viertti, vaj suojne e buollá.

Sijdan galgaj suojnnevuossa gási bátsudissuojnijt tsággin idedis gá divna gámadam.

Sijda da lidjin da bájke gánná sáme árrun Divtasvuonav birra. Juohkka sijdda lij juonná gánná jáhká mij gálgáj sijda tjadá. Ja gánná manáj árrat. Suojnnejiekke gánná sijddalahá suojnnijn, da lidjin daj gudi sijddaj gullujin. Aktak ij suojnnim ietjá sijdaj suojnnejiekkijn, ma lidjin sijdaj ábmudagá.

Tjátjega giesen ja gájkega dálven, da lidjin dálusj sámij gábmaga gánná suojne ja vuoddaga. Ælloniehkiij gen ájnnašamos æláduš lij boatsojsujtto ja fiervágij gudi lidjin muhtem lágásj guollárbánnuura Divtasvuonan, gudi viessun duossta dásssta majt luonndo sidjij vattij. Sij árudin jáhkágáttijn ja fiervágáttijn gánná ednam - ja gási sij nav tjiegnálijt ruohtsum vaj dajt ij maná gájkot luovas. ■

Sámij manjen vádtset daggu gánná Vuona rijkka le gietsemus

Muhtem bájken Divtasvuonan le Vuona rijkka gietsemus. Ulmutja Vuona bielen ja Svieriga bielen li ájgijt tjadá æjvvaladdam álu jurra daggu. Rádjá dán guovte rijkka gaskan vargga ij le ávvá gávnum. Sivva le sámij viessomtjærdda mij le bissum huj mælggadav ja aktidam sámijt guovten bielen rájá. Dá bájke li sámij aktisasj duobddága álgo rájes git udnásj bæjvváj.

Vádtsembálges vuolggá Vuodnabadás mij le Divtasvuonan Vuona bielen. Manná badjel buolljadis várijt ja doalvvu dák Vájsaluoktaj ja dan luovta birra-sijda. Ja vil uddnik dák luksa ja vuolus gási jávre ja jágá doalvvu. Goappátja biele daj alla várij le árrum julevsáme dáfo álgo rájes. Vádtsembálges le árrum rijkkagasskasasj bálges.

Dánna le Vuona rijkka gietsemus. Kártan dássju 6,3 kilomehtera ja bálgesrájge vuollet rijkarádjáj birrusij 12 kilomehtera. Bájke kulturhistávrrá le nav boandá ja kulturmujojs le nav állo. Ájgijs ma li vássám. Máddo dálutjis gitta lagábuj dálásj ájge.

Ájge li ietjájduvvam. E desste nav álos vádtse dáv bálggáv ja da gudi dálla mijá ájge vádtsti, li ienemu-sát nágin sáme Oarjevuonas (Hælmávvas) Divtasvuonan. Ja de soames turissta duoppet dáppet. Álggorijkaga aj.

Gá Vuodnabahtaj boadá, de dassta máhtá vájaldit duon dán guovlluj, lullenuortas Ábisko guovlluj jali

oarjás Gáhpejávrráj ja Sulisjuelmmáj. Ja-li Vájsaluoktaj ja vijdábut stuorra suodjalusbájkijda (násjonálpárkajda) ma li Jáhkámáhke ja Váhtjera suohkanij sisbielen dáppe Svierigin.

Dát tjálos galggá subtsastit dan vádtsembálggá birra mij manná Vuodnabadás dák Vájsaluoktaj. Guhkkudak le tjoahkkáj 44 kilomehtera. Vuolles gitta rijkarádjáj 12 kilomehtera ja Svieriga bielen 32 kilomehtera bálgesrájge rijkarájás gitta Vájsaluoktaj. Guokta-gálmma bieje gájt dal manni. Máná ma li lågev jagága máhtti tjuovvot, valla nuolebut val de manná.

Jus galga Vuodnabahtaj, tjuovo de jáhtelisvantsav mij vuolggá Gásluovtas ja manná Oarjevuonav sisi dáhku. Dat goarri Ájluovtan ja Mäsken mij le árrombájkke oarjásbielen gassko Oarjevuona.

Ávttje (canyonen) suoddá Vuonav vargga guoktáj. Jáhká gálggá ávttjáj, ja gá bieggá de manná jáhká njolggá bajás.

Gå giesse boahtá, de álggá jáhtelisvanntsa mannat Oarjjevuonav állu sisi dák Vuodnabahtaj ja goarri aj Tjerrekluovtan. Oarjjevuodna le 35 kilomehtera guhkke ja dáppen dan vuonan ælla árrum ietján gá sámme. Jus galggá áhtsát bájki Vuona rijkan gánná árru dássju sámme, de dakkir bájke e desste rat gávnu. Valla Oarjjevuodna le árrum dakkár bájke.

Le dat tjięęęal dat vuodna. Davvelin Máske suolu le dat 350 mehtera tjięęęal ja sisgiehtje ájn vil tjięęęalabbo – 450 mehtera. Ja Divtasvuodna iesj

le 710 mehtera tjięęęal dáppen davven. Dajna vuogijn le Divtasvuodna nubbe tjięęęalamos vuodna ávvá mijá Vuona rijkan.

Ja váre. Makkára li da? Máske sisbielen le várre gánná rájgge manná. Rájgge álggá alla váren badjen ja manná lahkusij 600 mehtera vuolus gitta ullá rádjáj vuollen fierván. Ulmusj máhtta mannat ja le mannam tjadá dav rájgev vuolus. Dágij ja vædtsagij val.

Ciella, æládus ja luonndo

Da gudi ájgij tjadá li viessum dájń bájki, le dássju sámme. Julevsámme giela. Divtasvuodna le gánná sij árrun gudi sjaddin vuonaga (fjordfolket). Gidájt báhtin jáhttesámme lullet ja árudin Vuona várijń giesijt dák tjavtjabælláj. Ællosámme da. Sij de lidjin badjilahá (fjellfolket). Ja vuollen Svieriga vuovdij sinna. Nahtaváres lulás dák vuolus lidjin aj ællosámme gænna unnan ietjá barggamvuoge. Sij jáhtálin vuovden ja e várijda vuolggám. Sij lidjin vuovdega (skogsfolket).

Birrusij lahkke julevsámegielađis árudin Divtasvuonan mij ham de le julevsámme guovdásj-bájke Vuona rijka sisbielen. Galles li da sámme gudi árru Vuona bielen? Birrusij 2.000 gut diehtá. Ihtap vil ienebuv dajna gá muhtema tjięęęki ma sij li, dajna gá bahás ájge li árrum, ájge gá ij lim buorre sábmen árron. Julevsámme dálusj árrombájke li Bálága (Ballengen kommune) suohkanis nuortasbielen gihtta Sáltovuodnaj (Saltfjorden) oarjásbielen.

Nubbe lahkke julevsámegielađis árru Svieriga bielen. Ienemusát Váhtjera ja Jáhkámáhke suohkanijn. Dáppen Svieriga bielen javllin sijá giella li julevsámme giella. Stuorra julevujáhká man gáttij milta dá sámme árrun vattij namáv. Muhtem girjjetjälle javllin dá li julevsámme. Vájku báhko le állu boasstot. Sámme Divtasvuonan li julevsámme gielađa, valla julevsámme galla sij ælla.

Dá sámme gudi árru guovten bielen alla várij le árrum viehka aktidum ájgij tjadá. Muhtem ájgijt dás ávddál de jáhtin állu sámme Svierigis Vuodnaj ja árruđin Divtasvuodnaj. Vuodnasákkijda gánná lidjin árromsaje.

Divtasvuodna lij álgos dievva sámij, merrasámij. Valla sij láddáduvvin ja láppin gielađ ja gápteđ. Dallođ lij vájvve árron sábmen. Dálusj sámegiella Divtasvuonan lij "finnagiella" majt hállin duola degu Jáđásijdan (Storå ved Kjøpsvik) ja Ullin (Hulløy). Dat lij dálusj værálda sámegiella mij le gáhtum, vala ij állu. Divtasvuonagi gielađ gávnuđi bágo ja hállamvuoge ma báhti dat dálusj "finnagielađ".

Merragáttij davven Divtasvuonan ja merragáttij ietján nuortta Vuona rijkan li dálá huj álos gudi li gávnam sij li sámme máttos. Merrasámme. Ájge li buorránam. Merrasámij gierraga duosti dal javllat sij li sámme.

Stuorvallda gánná rádjá Vuona ja Svieriga gaskav manná. Vuojńnep Rávddaoajjev.

Sijdda. Mij le dat?

De boahdá duot sáme báhko sijdda. Gá ulmusj le ietjas goaden gánná sán árru, de javlli sán le sijdan. Valla jus nágin gut árru nágin goaden Måsken, de la sán sijdan juska ij le goaden valla Måsken juonná. Másske de dajna vuogijn le sijdda. Gánná sijdda de galggá tjáhtje, jáhká, jávrre jali vuodna. Vuodnabahta le sijdda jágá birra.

Da buore majt luonndo vaddá duola degu Vuodnabadán, da li daj gudi gulluji sijddaj. Ja gá sij galggi juojddá, de galggi sij tjáhkani ja rádedit nav guhke desik báhti avta miellaj. Sijddatjáhkani e galga jienastit vaj sjaddá ieneplohko mij mierret ja ráddi binneplágo badjel. Ságastit farra desik báhti avta dádjadussaj, vajku dák idjabielijda. Sijdda le ságastit dáj nuppij sijdaj ja sábadit gáktu gáktu.

Nuppen bielen rijkarájá lij aj sijdda gejna vuonaga aktan barggat. Galgaj aktisasj dádjadus degu vuodo. Ja de máhttin sij aj gálvojt lánudit badjel rájá, duola degu Rudnavuonan gánná dâlen lij oasstem – ja vuobddemsadje.

Helmávva vuonav miehtáj

Jáhtelisvanntsa manná vuonav sisi. Dán máhtá vuojnnet man sielldes luonndo le guovte bielev vuona. Hælmávva le Divtasvuona oarjemus suorkke mij le 35 kilomehtera guhkak ja suoddá várijt vargga dák rijkarádáj. Tsæhkko váre vuona guovte bielijt. Nuores njuolgga bajás. Sjalla bávte. Duoggu dággu lanjá gánná soage sjaddi.

Ávdebut 1960-tálla gassko de ájn árrun ulmutja duoggu dággu dan vuona guovte bielijt, valla dálla e das áro dálvijt ietján gá Måsken ja Gidádimen ja saji ælla ienep gá 21 dálvveáro (2014).

Valla gá giesse boahdá de álos báhti ja vat árruji ieme sijdabájkijda gánná sijá nubbe sijdda le. Dajda bájkijda sij li tjanádum mielajn ja vájmujn. Davves sisi li daj sijdaj namá Râssenjárge, Ibboluokta, Svienjunjá, Vuovddegiehtje, Tjieloabme, Basudis, Gidádibme, Gábmásadje, Smájlle, Másske, Davve-Vássjá, Sis-Vássjá, Tjierrek, Tjierrekluokta, Biedá ja Vuodnabahta. Da lidjin árrombájkje valla ælla val giessegoade árrum divna dajn bájkijn.

Vuodnabahta stuorra jalgga gánná biehtsevuovde. Guokta gártje ma vuojnuba mælgadis. Njalagárttje vuolus slædov dan jágán man namma le Njallajáhká. Nuppen jágán mij le Rávggajáhká le stuorra gárttje gánná tjáhtjesuovva ja gártje namma le Suovastiddje.

Vuollen jalgan li vuodnabadága tsæggum giessegá dijt guhtik allasis. Valla ælla dá "hytte" degu látteværáldin. Da li goade gánná giesijt árru. Oajve sinna, vájku ietja e dádjada, le sij jáhttesáme. Jáhtem le árbe gitta bivdosebrudagá ájges gá davven árrun dálvijt ja vuonaj sinna giesijt. Duodden boahdá ællosámij jáhtemmiella.

Sámij luottajt vilá tjuovvot

Gá Vuodnabadás vuolggep várráj de la degu vuolget ietjá væráldij. Vuostak bajás vierav. Tjáhkudallat danna oanegav ja vuojnadallat ja gæhttjat man tjáppak nuorre le. Ja de tjadá biehtsevuovdev. Guokti rasstit Njallajágáv – vuostasjråvev ja bajemusrávev rastá.

Vuodnabatjåvrre jali Sájvåjåvrre le vuollegiehtjen ávtje mij manná dák bajás. Vuosstebuollda duosstu ja bålges suorggu. Akta suorgge manná oarjás ja nubbe lulás. Mij galggap luksa dák Svieriga guovluj. Rádes duosstu. Biernnaskuhtjo le rágge gánná unna jágásj galggá gánná máhttep tjáhtjev juhkat. Danna biernajt bivddin máddodâlen.

De báhti slædo gánná ruovddesoappe báktáj li boarridum. Tjehtik badjegiehtjen le tjanádum dajda ruovddesåpijda. Balges le giddidum báktáj. Vuosstebuollda desik boahtep Biehtselåpptáj. Danna le sierra sadje gánná vuossajt luojtjep ja vuojnadallap.

Bålges dat sjattaj buorak. Dáhkki dal mannat noadehestaj ma dâlen guoddin láttagijt gitta Rávdas. De boahdá Soahkegáhe gánná soajttá gávnnat láttagav njålmmáj. Soahkegábe badjegietjen le káffasadje gánná káffit ja bárrát. Badjelin le Ganijjåvrre gánná galggá ganij, mij ij le "huldra".

Juoga le subtsastit dâlusj ájges. Kánåvnå bajásj bielen le sjiellajuovva gánná dâlusj sáme sjieladin (ofret) dajda jubmelijda majt sij jáhkkin le luondon. Stuorra Sjiellajuovan le vånasj juova sinna. Gadniha sjuddiji Gussajåvren.

De vat bajás Soahkegábev, bajás vuoste buoldav. Gá bajás boadâ, de la ávon dan dievån mij le Ávodievvá (Gledens bakketopp). Vuossajt luojttet. Ávvudallat. Ælla desti heva goarristagá. Gæhppat le vádtset. Kánåvnå ávdån. Báktetjuvde man giehtje gahtsaj ålgus ja gâstâ le 200 mehtera vuolus ávtje vuoduj. Ávttje le 200 mehtera tjeigñal ja 200 mehtera gâbduk.

Kánåvnå duogen le vuovdde ja dasi tsieggij Vuodnabat sijdda militærteltav gánná ulmutja máhttin idjadit. Maññela (1998) tsieggij Vuodnabat sijdda låvdagoadev bajebun ja lulebun dan sajen majt gáhttu Nuortakrågge. Nuortakråkken le árrum dâlen gábmå vuovdátja sinna mij danna le, valla sadje dálla jurra de vuojnna.

Ilmme rahpus luksa dâk badjel rijkarájá

Gå la oadestam, de vat luksa. Ij le desti vuovdde. Goarristak desik boadâ Gierggerâvedievváj mij le alemus sadje dán bálggán. Ilmme rahpus luksa. Al la váre guovten bielen dan duolbbis vákke gánnâ vuodo nav gâbduk ja jalgga. Guhkken lullen alla váre gâsi tjalmme ij rat guotte.

Dievás luojttâda luksa. Dála hæhkkat ihtâ Giergge-rávve. Luoppar mij Gussajávrráj gálggâ oarjás ja dav luobbarav rastá manná rávve mij le giergis dagádum.

Jagen 1936 álgijga Svenska turistföreningen (STF) ja Den norske turistforening (DNT) tsiekimahttet (mærkkot) vádtsembálggáv Vuodnabadás gitta dâk Ruohtjaj. Sven Larsson Svierigis ja Anders Urheim Vuodnabadás. Dan jage álgij turistföreniga motorvanntsa mannat akti vahkkuj gitta Ruohtjaj, valla hiejtij gâ nubbe værâldadoarro álgij aj Vuona rijkán 1940.

Gå boadâ vuolus gierggerâve guorraj, de soajttâ dan na stuorra rávddo mij vuodjal bádán. Ja de jalgga man namma Unna valdasj. Oanegav lássájt vádtset. De boahťa Stuurvallda. Guhka jalgga ja dan jalga lullegiehtjen álggâ Svierik. Danna le stuorra visská mærkka tsieggidum mij vuoset gâggu rádjá manná.

Stuorrajuleva jáhkâ juo le dal álggám gálggât luksa. Gârogiedan gâ le mannamin luksa, nuortasbielen jágâ le viehka stuorra jiege man namma le Gálmmevallda. Dâlen lij dat gâ dav namáv oattjoj. Áhttje ja bárnne lijga vádtsemin dav jiekkev luksa. Bárne namma lij Duommá. Sâñ jámij ja biejaduváj giessehávddáj ja sjattaj gálmme. Dassta namma.

Gå sâme árrun váren ja nágin jámij dan váren, de biedjin sij jábbmegav giessehávddáj. Tjajtjan gâ jiekke, jávve ja jágâ gálmmin ja jiege guottij, de esski doalvvun jábbmegav girkkogárdáj. Máddo dâlen hávddâduvvin jábbmega duosi dási ja sij li vilâ dajn várijn duonna dâñna. Vánatja ma muhttijn huvkadi.

Ijân soajttâ gullut huvkadiddje mij le jábbmek dâlusj ájges. Ij ma dav diehttu mat ijân sjatta gullat. Gå la de oademvuos-saj suogñam ja galga oaddât, de galga idjâráfev ádnót ja javllat náv: "Iddjaráfev val mân sidáv."

Guokta bálggâ. Vuostak Læjbbáj ja Ruohtjaj

De boahťa Njallajávve. Bálges állu jávregáttev oarjásbielev jávve. Stuurra muoradis jalgga luksa. Lullelin Njallajávve vuolgâ ádâ turistbálges Vâjsáluoktaj. Suollagajágáv rastá vuollela Mâskâsjgámâ ja vil uddnik. Dav bálggáv tjuovvot gâ galga Rávddaj ja Vâjsáluoktaj. Ádâ ja ádâ. Dât bálges tjuoladuváj ja mierkkiduváj 1962 ja daj vuostasj jagi maññela. Jiekke rávviduvvin vaj buorebut dajt manná vádtset.

Valla juojddâjt dâlusj turistbálggâ birra. Dat manná dav stuorra jalgav dâk Skâjdenjunje guovlluj. Danna gâllat dav jágáv mij boahťa Njallajávves. Gállama namma l Turistgállam. Vuollelin bakte man namma Guollebakte (Fiskeberget) gánnâ smâvaguoles galle jus dujna l vuogga ja stâdtjo maññen ja sidâ bassemguolev njálmáj. Buollida sierkkadâlav man suovva le nav buorre. Jus de vil biejevve bájtta. Bassemguolle ja kâffa. Hávske. Dâ bájke kulturmujojs le dievva máhtta javllat, juohkka sajen. Dâllásaje, goahťesaje, bierggohávde tjuppadievaj nanna ja ij diehttu mij. Áñjis Mikkila slâhpa bálgesbællân Skâjdenjunjen.

Vieratja báhti. Gâjke dievâ gâggu buorre ja gæhppat vádtset. Dâñna vuolggâ dâlusj bálges gallamij man namma Mâskâsjgálam ja dassta luksa. Gârobielen, nuortasbielen rahpus Gâjssemierro. Mijâ bálges manná luksa Vierasjalgav gánnâ vuovdde duosstu. De dal manná idjadit gâ li dâ-

lâmuora ja gâ aj tjáhtje. Lullelin le Skâjdejâhkâ majt galggap rasstit Niennagállamin. Dâñna, alâsbielen le buorre suoñne-jiege gánnâ li guhka ja dibma suoñne.

Sjievnnjis rágge gánnâ gállam. Ja hálvva rájmas. Rájmas le bájke gánnâ ibmaha li luondon. Lullelin Niennagállama le Vânasjgálo gánnâ galggâ dâlusj vânasj slabá sinna. Ælla danna idjaráfe. Vânasjgálos luksa le bakte gánnâ stuorra gierge man namma le Juhánagálo. Gallo bajásbielen slahpa gánnâ manná dâkkes bierggit ja idjadit.

Læjbávve dal náhkâ gârobielen gâ boahťep Læjbbáj ja Læjbájávrráj. Læjbánjunje le gâ váre náhkâ. Biernnasadje. Mujte sjuddit vaj biernna gulla ja manná ávdâs jus le dajn. Læjbâ alle giehtjen nuortasbielen lij dâlen ávvâ stuorra jáhttesámij giesse-sijdda. Luksa Læjbás manná bálges, valla dat ij dâlla dessti vuojnnu.

De dal galggap ruopptot "ádâ" turistbálggáj mij manná Vâjsáluoktaj.

Rávddaj ja Vâjsáluoktaj

Njallajávves le luksa stuorra jalgga mij le beri valkadit. Valkadit le vádtsemlâhke gâ bálges jali ednam le sjaluk ja ulmusj ij dârbaha gæhttjat gâsi duolmas. Juolke dagu ietja vádtset. Danna le rágge gâggu jáhkâ gálggâ dâppet oarjjelis. Badjelin danna le suoñnejiege gánnâ li viehka buorre suoñne.

Suollagajágâ nuppen bielen le Rávdoajves várenjunje vuolus man namma l Rivggonjunje. Dat njunnje báhtsâ oalgesbælláj. Dav váre vuolev gâggu mijâ balges manná, le hálvva rádo. Sierkkarâdo majt ij ávvâ tjadá boade. Valla bálges le tjuola-

dum ja bissu rabás gâ ulmutja vádtset juohkka jage. Mâskâsjjáhkâ le vuollen gâro giedan. Gå dat vuolgâ ienebut nuortas daggu gánnâ Mâskâsjgállam, de la Mâskâsj. Danna le dâlusj lavnnjegábma majt gâhttju Mâskâsjgábma. Dat le vargga vierram ja danna gal ij desti manâ idjadit.

Bálgesbællâjt dav Mâskâjtjav li bados láttaga. Bâdos láttak le gâ duonna dâñna muorje. Jus le jiege, láttakjiege, de máhtta árrót álo láttak. Jiege le ruoppsadin, javllin sij. Ruoppsadin. De le ber tjoagget.

Gámás luksa le viehka vuovdde. Danna li muora jus sjatta idjadit. Muora ja tjáhtje ja lávdasaje. Da gávnnuji. Ednam luksa le tjarggat vádtset. Bálges le gâjkes. Ælla jiekke ja dibága. De boahťa Læñgâjáhkâ, jáhkâ gánnâ læñgâ ja dassta namma. Ja lullelin le Mielkasjáhkâ gánnâ rávve. Ja mij lip dal vájâldime Rávddavárátja guovlluj. Gâro giedan vuollen le Áho. Mâskâsjjáhkâ ja Skâjdejâhkâ sjaddaba akta jáhkâ ja dassta vuolus le namma Áho desik dat gálggâ stuorra jávrráj.

Nuppe bielen Áho, nuortasbielen vuojnnu jiege mij manná vuolus jáhkâj degu rábma ja dan láttak-jiekke namma le jurra Rábmajiege. Ja gâ álggep vádtset Rávddavárátjav, de la Læjbbájávve nuortasbielen. Mælggat la val dat várâsj. Manná gâjt de bielnup tijmma ávdâs ájtsa Rávddajávve. Mij lip dal Rávddanunjen badjen. De la suohtas. Dâssta mij vuojnnep stuorra jávvev dâppen mælggadin. Áhkâjávve mij manná Ruotjas, allegietjen gitta Suorváj dâppen lullen.

Rávdanunje le biernnasadje. Huvkeda duolla dâlla jus le aktu vaj biernna gullâ ja manná ávdâs. Jus guovtes jali ienebu, de sjuddijit sæmme sivâ diehti. Bálges manná vuolus Rávddanunjev desik jávrráj boahťep. Danna le jiege vuollegiehtjen. Ja de dievâ nanna l STF goahťe gánnâ mannâ idjadit. Lullelin le stuorra gálo gánnâ slâhpa ja dan namma le Rávda-slâhpa gánnâ dâlen dâllijin ja ádin.

Ádin edesik idjatjårgjev. Jus gaskiján oadtjo oadet 3–4 tijma jali beri guokta tijma, de javllin dat lij oadestit idjatjårgjev. Slabás luksa manná vádtset bielnup tijmav ávdås boadá Rávdaluspáj. Oalges giedan le Rávdajávrrre mij le viehka stuorre. Oarjásj bielen jávve le Rávda stuorjiegge gánná li láttaga. Máhtá árrrot ruoppsadin. Vuonas gitta Rávdalusspáj le árrum vuonagij láddimsaje dålusj ájges.

Láddit lij állusij giesseberggo ja duodde æládus vuonagijda. Nádiht guoddet Rávdas lij mælggat ja lás-sát. Valla guodden sij ja hesta guoddin. Guoddem-sálav dahkat jurra dan ja dan hestaj gáktu buoremus hiehpá. Vuolláj biedjat filtajt vaj sállá ij hestahárddov báktji. Majt vuolláj bieja le doabbusa. Ja dajt biedjat hesta hárdduj le doabbusij doadjet. Dagu hierge hárdduj mij le noadehierge.

Jáhke 1953 lij láttakjahke. Vuonaga guoddin Rávdas. Ulmutja ja hesta. Ja Rávdá dat lik gierdaj láddit. Jage rájes 1963 álgij muhtem firmmá mij vuostak lij Stuurjuleva luspen oasstet láttagij ja dajt viedtjat girddij ma sæjvvun jávriida. Dan firmmá namma sjattaj manemus Fiskflyg AB. Jahke 1985 lij vat láttakjahke. Rávdan vuonagijs dievva. Ja láttak galle. Jáhtin jæggáj idedis árrat ja ávdås iehket bádi de lij akta tjoaggám 72 kilo láddam láttagijs.

Fiskflyg háledij juohkka bieje ja ástij láttagij njuolgga jiekkes máhtá javllat. Ja de vat buvtij biebmajt ja ietján majt láddára sihtin oasstet. Buvtij biednigij, svænska biednigij. De lij aj de suhtas. Ja gå vuonaga vuolggin sijddaj, de lij beri 5 kilo láttagijs manen. De javllin sij suohtan – siján farra biednigijs noade.

Láddit lij suohtas gå aj várráj bessin. Árudit váren lij aj degu "ferie". Asstoájge. Ja gå lij vuogga manen, de lij suohtas guolev bivddet ja dav basset jali málestet. Ienemusát dábmuk valla Rávdan lij aj rávd-

do, buojdes stuorra rávdo. Dá bájke li árrum divtasvuonagij ednama gánná sij láddim. Giesijt gå la láttak láddam. Sij aj rievstagattin. Tjavtjan ja dálven. Ja ietján. Boatsojsujtto lij ájnas. Julevsáme gielagij aktisasj árbeednama.

Gárjelriikka ja Vuona rijka ádá stáhtta dagájga váttessvuodajt Gárásavvunna ællosámijda. Hæhttujen oarjás jáhtet. Julevsáme gielaga hæhttujen Vájsáluovtas ja nav oarjás dák Sáluhávrráj. Svieriga stáhtta lij hærrá mij dagáj nav gák sídáj ja ij ávvá berustam majt sáme ietja sihtin. Nuorttat gárisvántoga sjaddin degu tjáhte mij jaláj dålusj julevsáme bájkev guovte sadjáj.

Valla. Gå de gárisvántoga (gárisa) lidjin boahtám, de sjattaj huoman buorre dil-le sijáj ja Divtasvuona sámij gaskan. Sij vádtsin Vuonan ja vuonaga sijáj lunna. Vuonagijn lidjin sávtsa ja dan diet hullo massta sjaddin fáhtsa ja guobá majt gárisa oasstin. Duolla dállá muhtem gárisa dingujin allasisá roavgov majt de vuonaga gárrun sávtsanáhkis ma lidjin dilkodum. Ælla val bárkkidum soagebárgujn degu gámaliertte ja sassne. Valla dilkodum lastoj, lasstobárkoj.

Akta vat majt gárisa oasstin lij vuojdas mij sjaddá guolelirves. Vuonagijn lidjin lirrveduddno gási hájggádin guole lirrviht jus lij dajs állo. Dudnon sjattaj de vuojdas mij lij vehik russjkat valla tjielgga. Davva báhtolijda ja nav Vájsáluoktaj. Vuojdas le segadit darvváj majna gábmagij vuojdat. Tjielgga darvve bæjsstá gábmagij.

Gárisijn lidjin gálvo majt vuonaga dárbahtin. Ávde-musát gájkkeberggo. Ja de snuvsa. Svenska snuvsa ma lidjin páhkij sinna. "Ettána" javllin sij dálen. Muhttijn vuonaga oasstin gárisijs gábmasiht, gállojt ma lidjin boahttsu oajvvenáhke ja de suonajt. Suonajt lij sábmme ráhtum gå njuovvin ja dajt suonajt de gájkkádam. Suona ávtát boahttsus lij gáddoarvve suonajs.

Ávdebut lij ællosámijda lagáp Vuonan mannat oasstemin dárbbagij. Sij báhtin noadehiergij ma gálvojt guoddin badjel váre Svierigij. Luojkkin vuonagijs vantsajt jali tjuovvolin vuonagij gitta Gásluoktaj. Oasestiddjen dáppen lij káffa, sáhkár, suovasdu-báhkka, stihka ja vil ietján majt soajttin dárbahtin. De jáfo, vuonajáfo ma lidjin buorebuv gå jáfo Svierigin. Dát oasestibme nágáj hæhkkat gå tyska báhtin Vuodnaj 1940.

De vat ruopptot ja bálgesrájge Rávdas Vájsáluoktaj. Bálges le viehka jæggáalak. Valla rastá jiekkiht le biejadum "plánka" vaj manná jiekkiht vádtset. Ietján le bálges tjargas. Luoktamáhke duosstu. Ávddebut vuonaga viehkin nuortasjbielev dan luovtamáhke muhtem njárggaj gásstá goade vuojnnumin Vájsáluovtan. Buollidin suovav ja de báhtin vájsága ja viedtjin sijáv dat Suovasnjárgas.

Dálla le vádtset gáttev birra luoktamáhkev. Ij le dat bálges gæhppat vádtset. Nav smilltjá. Smilltjá le gå gierge ja ij le beri duolmastit akta beri gák. Ja rádo. Galla tjuoladum ráddá, valla sierkka má sjaddá vas nav ruvva. De mij jávsádip Vájsáluoktaj gánná vádtsijda gávnnu dáhpe gánná máhtá idjadit. Mákset le vehik ruhta dasi gut dajna dábjin adná dahkamuháv.

Lattaga ja guole Rávdan.

Sámij guovdásjbájkke

Vájsáluokta le ællosámij giessesadje. Danna lij gies-segoade. Muhtemijn le lavnnjegámá valla ienemu-sát dábálasj dábátja. Vájsáluovtan ja dan sajen lule-bun majt gáhttju Ænonjálmmme. Vuojatædno gálggá stuorra Áhkájávrráj daggu. Dassta namma.

Da gudi dálla árru li 1910 jagij rájes báhtalam Gárá-savvunis. Julevsámegiela sjaiddin guovte sadjáj. Dan diehti sjattaj sijá aktisasjvuohta binnep ja bin-nep. Svieriga stáhtta rájaj julevsáme gielagijt gárisij ávdás dák oarjás. Juleváme gielaga hiejjtet ja guo-det ieme sijdabájkijt gánná sij giesijt árrum.

Læjbbá, Rávdda, Vájsáluokta, Ænonjálmmme. Da hæhttujin báhtset. Ulmutja ja aj hierge gehtjastin ruoptus ganjáltjalmij gá sijá vájmo gajkoduvvin luovas. Luovas dajs ieme duobddágijis gási sij lidjin ruohtsum. Oarjás dajda sajijda ma de lidjin julevsá-me gielagijda báhtsám. Sálohávrrre, Vástenjávrrre ja Virihávrrre.

Da gudi de oarjás jáhtin subtsastin gá ilmme javlaj: "Vájsá dievá galggi viesso risstalasjvuodav tjierrot". Ij lim val dat suohtas gullat jus ilmme juojddájt jav-laj. Ulmusj állu balláj. Tjiergget lij gullat. Valla dav mij lij javladum, ij mannam rat vajálduhttet. Nágin jagijt manjela máhttin julevsámegiela javllat dat duohta majt ilmme lij javllam.

Ja mij lij dat ilmijt mij javlaj duov ja dáv, dav gal ak-tak ij le diehtám jalik dálága e diede. Árvvedip mij dal galla sámij ietjasa dábdo li da ma degu gulluji. Dállágáttén gá bårádam iehkedis, de máhtta nágin javllat: "Unna biekkatja jienan ja jágá jienan gulliv mán jienav mij javlaj: Buoris boahtem vat ruoptus ájttegi duobddágijda ma li vuorddemin duv duol-loj ja dálloj. Buoris boahtem tjuorvvu jáhká. Buoris boahtem tjuorvvu bieggarudjo. Buoris boahtem tjuorvvu tsitsátja gen vitsardibme muv ávon dáhká."

Aktisasjvuohta julevsáme gielagij gaskan huoman dat galla bisoj. Daj tjuohte jagij 1700 ja 1800 lidjin váttesuoda rájá lulusj bielen. Nievres dálke ja luon-

don binná massta viessot. Vuonan lidjin vuodna-sáhkke gánná sálltemerra mij ij dálviyt jieno degu jávre Svieriga bielen. Ja vuonajn guoles galle. Dajn aktak itjij dárbahtem nællogot.

Garrasamos jage lidjin birrusij 1815 – 1865 gá álos julevsáme gielagijis jáhtálin Vuodnaj. Dan diehti lij állo divtasvuonagij máddara Svierigis boahtám. Ja dan diehti le vilá Divtasvuona sámijn berraha Svie-riigin juska dal ælla dessti nav lánka berraha.

Julevsáme gielagij árrombájkke li Svierigin, Váhtje-
ra ja Jáhkámáhkke suohkanin ja Vuonan Divtasvuo-na ja Hábmara suohkanin. Dá bájkke li tjoahkkáj gehtjadum nav gá julevsáme gielagij guovdásjbájk-ke. Ja dat manná de alusjbielen Vestasjiekkes (Vest-fjorden) gitta Bottenvijkkaj lulusjbielen. Nav gáktu julevsáme gielaga li dálen lávludam: "Dát le muv lánnda majt sáme li gávnnam. Dáppen daj sjatto-dis duoddarij duogen, mælggadín oarjjelij tjævllu-dagás."

Gá julevsáme gielagij nuora dálla vájaldi dav máddo dálusj bálggáv Vuodnabadás Vájsáluoktaj, de sij soajtti gullat ietjasa sinna mij le vásstadus gá gatjá-duvva sijáj lunna: "Gut lev mán, gudi li muv mádda-ra ja makkár bájkkej gulluv mán?"

Vájsáluovtas – gási dal?

Vájsáluovtas máhtá moaddot Vuodnabahtaj sæmme bálgesrájge gággu báhti. Valla vuorddela.

Jus galga vájaldit oarjás, de tjuovo STF vantsav Ænonjálmmáj. Dassta vuolggá bálges majt gáht-tju "Kungsleden" – Gånágisá bálges. Dan bálggán le huodnaha, dábe gánná máhtá idjadit. Muhtem dakkár dábjijn li STF ulmutja ma máhtti duv viehke-dit duola dagu jus sidá gárvvidum biebmov oasstet. Gehtja beri kártan. Ja vájalda iesj kárta milta vájku gási. Ihkap manjemus jávsáda dák Sulisjelmáj mij le bájkke váren Vuona rijkan.

STF vanntsa manná rastá Áhkájávrev nuortasj bælláj dan sadjáj mij le Rijttsem. Rijttsem le ællosámij giessesijdda. Daj sámij gudi gulluji Unnatjerutjij mij dárogiellaj le Sörkaitum.

Rijttsemin le STF hotella gánná máhtá basádit biv-vasij ja idjadit. Gárvvidum biebmo ja káffa gávn-nu STF káfean ja danna aj máhtá oasstet biebmojt majt iesj gárveda gievkanin dan vádtsij hotellan. Ja

tjuojggadálkkasijt. Jus jáhke nav soajt-tá, de la siellde man tjuojgga l dan Rijttsemin.

Rijttsemin maná Vájsáluoktaj gá la de vuojnadam ja de dassta ruoptoluottav Vuodnabahtaj.

Rijttsemin manná busa juohkka bieje-luksa dák Jielleváre guovlluj. Suorvá bak-tu gánná vuojná stuorra Váttenfalla dámmav mij le aledum ja aledum ja dajna vuogijn le dahkam Áhkájávrev stuorá-bun ja stuorábun. Dat jávrrre le dállu degu Vuona rijkan áhpe. Ij le val tjáppak dat jávrrre jus le gidájt jali giesijt tsoahke ja sjattodis ja gærggás gátte vuojnnuji.

Vádtsembálges Vuodnabadás Vájsáluok-taj ham de dunji aj sjaddá gasskarijkkasasj gæjnno nav gáktu moaddásijda ávd-dála duv. Ájgij tjadá, máddodáles gihtta udnásj bæjvváj. ■

Juoga sliehpáj birra

Gå mån barggiv Árranin Ájluovtan duodje-bagádallen de sihtiv mannat gæhttjain duojijt dávvervuorkájn ietjá sajjn. Sihtiv sierraláhkáj sliehpájt gæhttjat. Sliehppá le nieltjiegak biehkke gánná l tjebet, ja aneduvvá gápten átsán. Oajvvebájno le alek álmájda ja ruoppsat nissunijda.

Manniv vuostak Nordiska museaj Stockholman ja danna oadtjuv mannat sijá sierralágásj vuorkkáj gánná vuorkudin dajt majt sij etjin dábálatjtat vuosádusájn vuoseda. Mujna lij ráddna fáron gut munji viehkken gávvi.

Máj manájma tágajn Narvikas, ja hávsske gå ráddna lij manen, ságastijma duon dán birra ja mujttalijma dálutjis. Vuojná iv la mån desti állu nuorra ja mujtáv duov dáv. Gæhttjaliv mujttet duojij birra, ittjiv de heva mujte sliehpáj birra, valla mujttiv gájt vuostasj káffavuossav gárruv gå lidjiv gietjav jagák, ja mujttiv mov áhkko ja æddnám álu duodjuhijga.

Máj de bádiijma Stockholmmaj ja manájma njuolgga Nordiska museaj ja danna iejvviijma suv gut lij loabedam munnuv doalvvot dan sierralágásj vuorkkáj stáda álggolin. Hávske lij suv ságajdahttet danen gå diedij ávvá álov duojij birra. Máj lijma gijtevasj dat viehkes majt oattjojma.

Dan stuorra lanján lidjin moadda hilldo dávverij duossta dássta. Mij manájma njuolgga dajda hilldojda gánná sámeduoje lidjin. Galggin da julevsáme, oarjjelsáme, nuorttasáme ja lulesáme gálvo liehket sierra, valla ællim da. Muhttijn lij julevsámebiktasij siegen oarjjelsáme gáhper jnv. Buorre lij jus nágín lij sijájt viehkedit riehta juohket duojijt iesjgenga guovlluj.

Munnun lij stuorra friddjavuohta gæhttjat ja gávvit majt sidájma.

▲ Gehtja dáv sliehpáv! Nordiska Musean.

▲ Ja dáv! Nordiska Musean.

▲ Nissunij njallomsليهppá binná danijn, ja ruvdda badjegietjen mij lij dábálasj ávddála. Gávvidum Nordiska Musean.

▲ Álmájsliehppá, njallomsليهppá sierralágásj bælljasij. Gávvidum Nordiska Musean.

▲ Álmájsliehppá, daddnesliehppá, gávvidum Nordiska Musean.

▲ Nissunij sliehppá, gájraksliehppá, sálbbe vuojnu gávva vuollegietjen. Gávvidum Nordiska Musean.

Dåppe lidjin juohkkalágásj gálvo, valla mán diedon sierraláhkáj gæhttijv sliehpájt. Vuostak majt ájttsiv lij, sliehpá lidjin nav moattelágátjá, unnep ja stuorábu, binná ja edna hervaj, daddnidum, njalodum, moattelágásj bájno, moattelágásj tyddjas, moattelágásj herva. Mán gájt de alvaduuviv, mán ittjiv diehtám sliehpá máhttin nav moattelágátja. Ja nav ávvusiv, de ham de mij aj máhttep goarrot sliehpájt moatteláhkáj.

Sliehppá le gák nammadum nieljetjegak biehkke gási le tjeibet njadedum, tjeibedin li moadda smáv-

va bæhkátja goarodum aktij ja ávdebut lij álu sálbe sliehpán gási tsággin bursav, bijpav, sáhkárav ja ietján mij lij dárbbó fáron adnet. Divnajn lidjin sliehppá, merrasámijn aj, máhtij liehket jur juohkirik tyddjabiehkke hervadagi, njalodum, daddnidum jali bintsarduuvam juohkirik láhkáj jnv.

Muv ráddna máhtsaj sijddaj Stockholmas ja mán de vuolggiv Osloj. Lidjiv juo ávddál gá báhtiv Norsk Folkemuseaj listav sáddim majt sihtiv gæhttjat, ittjiv mán danna besa sijá vuorkájda. Oadtjuv jur gæhttjat dajt duojijt majt lidjiv áhtsám.

▲ Njalomsliehppá, nissunij. Ruodná mij la tjeibeda vuollegietjen le masjijnajn goarodum. Nordiska Musean.

▲ Álmáj njalodum sliehppá. Badjebuttas le ruvdas, ja ruoppsis ruvdda tjeibeda vuollegietjen le masjijnajn goarodum. Nordiska Musean.

◀ Guokta nissunij sliehpá, gáro bielen gájraksliehppá gánná sijdo aj máhtti alega. Rievtes bielen njalomsliehppá máttijn smávva biehkij tjeibedin. Goappátjijn ruvdda badjebuddasin. Gávvidum Nordiska Musean.

Gá báhtiv ruopptot Árranij de dahkiv seminárav sliehpáj birra ja vuosediv gávájt majt lijma válldám Stockholman ja aj Oslon. Subtsastiv gáktu lidjiv alvaduuvam ja muv ávo birra gá vuojnniv man moatteláhkáj sliehpá lidjin goaroduuvam. Semináran mij ságastijma aj dan birra, ja akta oasseválldijs javlaj dát lágádallam lij buoremus lágádallam duoje birra majt sán lij gullam. Mán jáhkáv dat lij dannen gá vuojnijma nav stuorra friddjavuohta le gáktu sliehpájt dáhkki goarrot, ja dan baktu átsadalájma stuorra friddjavuohta le duojen.

Ælla rájá nav divtuga oarjjelsámij, nuorttasámij, julevsámij, merrasámij ja lulesámij gaskan, ja ij ga dárogielagij gaskan. Mij viessop aktan ja oadtjop ájádusájt nubbe nuppes. Mij lip dálutjis bájnnum dassta mij lij mijá láhkusin. Duodje le agev mannamin ávddán, valla huoman le ájnas oahppat vuodov duojen vaj diedá massta vuolgá, jus dagá duojev ietjat oajve milta.

Mij gájka máhttep gæhttjat gáktu ietjama berraha li duodjuham. Diedáv muhtemijn ælla nav állo duoje, valla dáhkki snivva gæhttjat gávájt ja jus gávnnu nágin vuorasap ulmusj gut máhtta giehttot de le ham dat állu buorre. Dárojduhttem le nav garrasit válldám mijá guovlov, valla sávav mij válldep

allasimme dav valjesvuodav mij gávnnu duojen, ja ávojn barggap ávddálijguovlluj.

Vuosedav dánna muhtemijt dajs sliehpájs majt vuojnijma, diedáv gávnnu ulmuttij gaskan nav tjáhpa sliehpá, ja sidáv dajt ietjá bále vuosedit juohkirik láhkáj.

www.digitaltmuseum.no ▶ søk brystklede
www.digitaltmuseum.se ▶ søk barmkläd

▲ Dát álmájsliehppá le goarodum masjijnajn hullotyddjas, ij la ruvdda ja ij ga bieddjis sassne. Nordiska musean.

Moattelágásj sliehpá....

▲ Gåvå Norsk Folkemusean. Sliehpá Divtasvuonas , nissunij sliehppá gáro bielen, ja álmáj rievtes bielen. Badjebuttas alek ja gasskaderas visská ruvdas. Ja badjebuttas gápten juohkirik oassto bádde.

▲ Divtasvuonas gájraksliehppá, álmáj, alek ruvdda badjegietjen ja visská ruvdda gasskaderrásin. Norsk Folkemuseum.

▲ Nissunsliehppá Divtasvuonas, Norsk Folkemuseum.

▲ Nissunij sliehppá Sørfoldás, Norsk Folkemuseum.

▲ Nissunij sliehppá julevsáme guovlos Svierigin. Ihkap la læhkám binná ruoppsis ruvdas, ja danen goarodum sijdo ietjá tyddjas? Gåvå Nordiska Museum.

▲ Dá sliehpá li Stájgos. Gárobielen nissunij ja rievtesbielen álmáj. Norsk folkemuseum.

▲ Álmáj gájraksliehppá Divtasvuonas. Norsk Folkemuseum.

▲ Dát la nissunij sliehppá. Moadda sliehpá li goarodum hullolájgijn birra rabda, ja dan sisbielen ájn vil sávve. Norsk Folkemuseum.

▲ Dáhkki njallot gávvasijt ja binná daddne hærivan. Gåvå Lilian Urheim.

▲ Ádáájjgásasj nissunij daddnesliehppá majt lav mán gárrum. Gáro bielen le vuollegietje járbbidum, ja nuppen tjiegak.

▲ Álmáj sliehpá majt lav mán gárrum, gáro bielen la sliehppá majt badjegietjes sasnev alek ruvdajn málssuv. ■

Sámi satiira 4 gillii Sáme satijrra 4 giellaj Saemien satijre 4 gieline Samisk satire på 4 språk

Dan botta go vuordit beaivváža

Ođđa duostilis ja birolaš unna girjjáš.
ISBN 978-82-8263-116-7
Garra olggoš. NOK 170,-

Madi bæjvátjav vuordatjip

Ádå duostelis ja tjalluhis unna girjásj.
ISBN 978-82-8263-021-1
Garra ålgusj. Hadde 170,-

Dan bodten goh biejjien vurtebe

Orre jealehke jih prarrohke gærjetje.
ISBN 978-82-8263-120-4
Garre ålkoebielieh. NOK 170,-

Mens vi venter på solen

Ny frekk og fändenivoldsk liten bok.
ISBN 978-82-8263-115-0
Innbundet. NOK 170,-

Ællosujtár nissuna dalloy gá rájdoj jáhtálin

Álggobáhko girje birra

Girjjetjálle **Lilian Ryd** le tjállám girjev ællosujtár nissunij birra dalloy gá ájn rájdoj jáhtálin da dálusj sáme ja dan viessomtjerda birra mij dálla le ávvá gáhtum. Goahtelmutja tjuovvun ælosa ja árrun lávdagådijn gánná boahttsu lidjin. Báhtja ja næjtso álget boahttsujt sujttit gá lidjin lågenan gálmá jali lågenannielje jagága ja lidjin skávlås bessam.

Muhtem nissuna sjaddin ælojt sujttit viesomájgev. Sij giehttu dan viessomtjerda birra mij rávkaj viehka állo diedoht mij luonndo lij ja ma luondo viessoga lidjin.

Jage 1987 rájes le Lilian Ryd ságastam sámij ja láttij nuortta Svierigin. Girjen Boatsojsujtár nissuna (Ord och visor almudus 2013) giehttu sij ælobargo birra dalloy gá ájn rájdoj jáhtálin.

Gáktu nissuna rijbadin mánájt sujttit, biebmojt gárvedit ja rádjánisa árrat sijdan gádij sinna. Binnáv aj nissunij ájádusáj birra mij guoskaj gieresvuoh-taj, gálasjvuoh-taj, bargojda, ávdásvásstádussaj, friddjavuoh-taj ja iejsrádukvuoh-taj.

"Gájkka lij má nav gæhppat. Majt ulmusj galgaj dahkat, de dagáj. Hávsske ja semalasjvuoh-ta" javlaj Gerda Bávvál Ommá.

Ella Gunnare Rassa, dáanna vuojnnu fámilja Gunnare oabme lavnnjegámán Stálluovtan. Sån lij goade iemet gætjo giesijt dáppe. Gut le gávvim suv, dat ij diehttu.

Gáktus tjállem álgij ja juojddá dan birra mij girjen gávnnu

Nissuna li álggám sujtittit boahhtsujt gá dieselmo-távrrá bádiij várijda ja vuovdijda. Dat le vargga jáhkedahte mijá ájge jus ulmusj vidjurijt ij heva diede. Motávrrá li da ma sujtiji boahhtsujt, máht-tá javllat. Sivva le gá dálásj ællobargon nav ál-lo tekniikkalasj viehkkænævo, duola degu heli-koptera, muohtavuošana ja tjabu dáhtámásijjna.

Valla de huomahip. Nissuna li má agev árrum siegen boatsojsujton. Ij le dát nágin ádás. Næjtso ja nissuna li ræjnnuham ávdebut ja vil ienebut gá dálla. Ræjnnuhit lij dalloj giehep jus mujtu-dallap dajt ájgijt gá ájn rájdoj jáhtálin. Nissuna vádtsin ja tjuojggin buohta álmmáj. Giehep lij nissunijda gá etjin dárbaaha gággat muohtavuo-jánij jali ietjá vuojánij ma lidjin dæhppum.

Mån iesj – dán girje tjálle – mån iv diehtám vuo-lus bajás majt nissuna li barggam ávdep ájgijt. Lidjiv árrum jáhkkarádas. Jáhkkiiv majt vuojnniv gávojn ma lidjin dagádum skávlámánájda. Jáhk-kiv majt vuojnniv filmajn, vuosádusájn ja majt lidjiv iesj girjijn láhkám. Álmmá li da gudi ræjn-nuhi. Álmmá li da gudi álggon ja álmmá li da gudi boahhtsujt sujtiji. Nissuna ja næjtso – jáhk-kiv mån – sij beri tsáhppin goaden ja káfav má-lestin álmmájda. Le gus lik gullam!

De mån degu almajdi gahttijiv. Lidjiv vanj ussjo-lam girjev tjállet. Ájgguv vanj girjev tjállet ællo-sámij biebmoj birra. Dalloj gá gárvedin bárrusav ienemusát dassta mij luondon gávnnuj ja majt boatsoj vattij. Aj biebmoj birra daj lunna gudi ietján Sámeednamin árrun. Guossidiv de sáme nissunijt ma dal mák ællim barggam ietján gá goade sinna russtim. Álmmá dal mák e máhtám makkárik biebmojt gárvedit. Jáhkkiiv mån.

Valla. Sámenissuna álggin munji subtsastit. Ávvá ietjá ságajt majt iv la ávvá goassak gullam. Makkár ilmme lij gulá dát gási mov sisi luojttin da sáme nissuna. Sihtiv gullat ienebut ja iene-

buv. Vájnnodiv sijáv joarkket. Ja mån de ussjoliv ja mierrediv degu tjuovvot dav bálggáv majt sij lidjin munji vuosedam.

Ássje ma lidjin ja vilá li hielle

Ávdebut dal galggin muhtema átsádit ja tjállet sá-mij birra. Da gudi dav dahkin lidjin agev álmmá. Ietjasa miela milta de sij lidjin alep ja buorep so-siálalasj dáses gá duo sáme. Sij gáddin sáme ja nissuna li nievrep ulmutja. Dievva dakkár ájádál-lamtjerdajs ma dalloj lidjin bájnnám allaskávlájt ja ávvá sebrudagáv Svieriga rijkan.

Aktak ij dalloj nissunij ávvá ságastam. Dan diet ij vargga mige gávnnu árkijvanj nissunij birra. Bæj-válasj bargoj birra rájddojáhtemaij ájge – var-ga ij mige. Ij ge gáktu boahhtsuj barggam. Ij mige gáktu goaden ja goadebájken russtim. Ij ge var-ga mige nissunij birra gudi ræjnnuhin. Nissunij birra gudi ræjnnuhin vájk ijájt gá stálpe hálvvun. Ij ávvá mige. Duodap vil nissunij aktisasj vies-soma birra ietjasa álmmáj. Ij ávvá gis mige.

Suojmma, suojmma, álggin da dukteálmmá gat-jádallat makta nissuna ja álmmá rádjánisá. Ja gatjádallat gálasjuoda birra juojddá. Valla dak-kár gatjálvisá, da lidjin nierbagis gatjálvisá. Sih-ke nissunijda ja álmmájda. Sierraláhkáj vuorra-sap sáme nissunijda.

Gá galggá priváta viessoma birra ságastit, de viertti luohátádu dan guoktá gaskan, gatjádiddje ja dan gev vuorddá vásstedit. Dakkár luohátádu, ij littji sá dat beri gieda birra. Beri doahppit. Gá dakkár siettos ilmme galggá sjaddat ulmuttij gas-kaj, de viertti ájgge viehkken. Aktak gal ij vás-steda jus pásta manen boahhtá juokkir sjebmá gánná gatjálvisá. Jali nágin dutkev vássteda mij vargga beri guovlat goade ukxa gaskan ja jæssku duov ja dáv.

Mån lev ságastam nissunij ja álmmáj. Boares æl-losáme álmmá li árrum vissjala subtsastit. Ij dássju ietjasa viessoma birra. Valla aj daj nissunij

Gerda Bávvál Ommá vuorrasap oabbá Anna Kajsa Bávvál, sán gut stálpijit baldij ietjas mávssarbirssujn. Dán gávon sán vuojnu ietjas goaden gánná uljolámmpo ja unnes gássavuodná. Nuohttenjárgan álggolin Jáhkámáhke gánná sán duolla dálla árudij.

viessoma birra gudi lidjin sijá berraha. Makkár lij sijá bæjvålasj viessom. Sijá iednij ja oappáj. Ja gåktus sij sujttijin ietjasa mánájt, ietjasa goah-teulmutijt. Buoremusát nav gåktu vidjura li árrum lågådahtes ájgijjt tjadá.

Gudi li subtsastam, siján le namma majt sij ælla sihtam tjiehkat. Dan diehti le sijá subtsasa nav njuolgga gåk ássje le. Ja nav duodalahttja. Ep dárbaaha guoktåladdat jus sijá giehto li riekta.

Muv ájggom le árrum gávvit viessomtjerdav jáhtesámij lunna. Dav viessomtjerdav mij ájn gávnnu nuortta Svierigin gihtta 1960 – jagij rádjáj. Gæhttjalam gávvit sijá ájádusájt, sijá dábdojt ja gåktu sijá bæjvålasj viessomtjerda sájtij árrot.

Jus mán galgav gatsostit gillurav ávdep ulmutjij-da gá sijáv buohtastaláv dálásj ulmutjij, de dan gillurin tjuodtju akta báhko: Ávdåsvåsstådu. Mánájn ja nuorajn lij ávdåsvåsstådu vaj sijá áhtijij ja iednij galgaj buoragijjt mannat. Ja duodden vaj sij ietjasa galggin biebbmat ja sujttit. Etjin val sij noadoda ienep gá majt nahkin guoddet. Jus etjin sidá boahhtsuj barggat, de sij guodin dav bargov. Oadtjun allasisá bargov mij sidjij hiebaj. Bargov masta lij mákso – bálkká. Ihkap sjaddat málestiddje, ihkap snikkár jali ihkap áhpadiddje.

Guhtik bargaj nuov ja náv

Ávvå luonndo, vuovde ja váre, dat lij sijá vies-som. Etjin sij vieso luondo lahka, valla sij vies-sun luondo sinna. Dálkke rievdej. Ietjá dálkke idet. Ietjá gá uddni. Ja de vidjura lidjin nav gåktus jábe lidjin. Gåktusa jábe lidjin sámij viesso-min. Ja da målssåsin jagev birra. Ulmutja vies-somtjerda vierttij árrot nav gåktu vidjura ja dál-ke lidjin. Valla diehtet gåktu luonndo le ja gåktu dan luondon viessom vierttij árrot. Barggam-vuoge ja viessomvuoge ihkap ietjá láhkáj idet gá uddni. Ietjá láhkáj majt ij ávvå máhttám árv-vedit. Máhtukvuohtha vierttij árrot nav állo vaj bierggit manáj lehkus gåk lej.

Avta goade ulmutjijn soajttin árrot viessomvuoge ma ællim degu nuppen goaden. Gåktus dan goaden gárvvunin, majt sij ienemusát bárrin ja dale nav. Divna gejna mán ságastiv, lidjin sávre giehttot sijá ietjasa birra ja javllat sij ælla gieht-tum ietjá ællosámij birra.

Gerda Bávvål Ommá lij akta gut munji nav álov giehtoj. Sujttij boahhtsujt ietjas ájgev, lahkusij guhttalåak jagev. Riegádij javllamáno gassko ja-gen 1915 muhtem låvdagoaden Snjuktjávvrre gátten. Dat jávvrre le lullegietjen dan váre man namma le Jarre ja mij le Jáhkámåhke suohka-na sisbielen. Áhttjes lij Nils Biehtár Bávvål guhti máttijjt jagijjt lij árnigålmáj Duorbuna sámesijdan.

Gá lij nielljelågenan jagák, de álgij Gerda boah-tsujt sujttit dan juohkusin gánnå áhttjes lij. Sån aj de diehttelis gulluj dan juohkusij gánnå áht-tjes. Sån lij aktu, lij nuoramus. Suv vielja lidjin vuorrasappo, válldudam ja jáhtám sierra juoh-kusijda ietjasa boahhtsuj.

Ællomiehtsen ja majt dåppen

Ij le máj ællosujtto nágin låsså barggo, valla viertti val liehket valle vádtset ja valle tjuojggat. Nav lij dalloj. Aktak ij ávvå ussjolam ietjá lágásj viessomtjerdav ienni gá ællosujtov. Suohtas lij vanj álggon miehtsij. Ietja mij mierredijma gåktus gåktus. Ij aktak ietján gut rájaj mijáv duohku jali diehki.

Boatsoj ja ulmusj lijga degu rádnatja. Imáj galla. Boahhtsu ja ulmutja rádnastallin. Ulmusj lij degu akta dajs viessogijjs ma lidjin ælon. Degu bo-atsoj. Imáj dat galla dan tjalmáj mij dav vuojnij.

Dålla gávnnuji muohtavuoján ja bijla. Valla biejssti ma da ulmutjijt, Gudi daj vuodji, e nagá tjuojggat ávvå kilomehterav. Udnásj boatsojsá-me galla ællim máhttet barggat nav gåktu mij dålen bargajma. Sijá rubmaha buojddu ja ælla desste vale vádtset jali tjuojggat. Måsijijnaj nanna

tjåhkkåhi ja jus sjaddi juosik muohtavuoján da-gi, de sij dassta e gåsik boade.

Dålusj ájge boahhtsu ganugin gåsi ulmusj sidáj. Muhtem jáhtembålleggán gávnnuj jæggålak jalgga gåsi mij álu ælov tjoahkkijma gá lijma jáhtemin. Tjuottjadjima jalga birra vehik háddjot ja boah-tsu de gangugin. Dålla dat gal ij lim mannat. Ud-násj boahhtsu li ilá viejtoga. Gá galgajma bår-råmboahhtsuv, de mij birástijma ælov ja sjuohp-pijma dav majt ájgojma njuovvat allasimme biebbmon. Valla dålla. Gá ulmusj boahat lahka, de boatsoj dassta beri tjasská ja manná bådán.

Lidjin da ienemusát báhtja ma álggin ælon barg-gat. Valla lij dábålasj nuorra nissuna barggin ælon desik válldudun ja mánnijin. De lij de farra mánájt sujttigoahtet. Næjtsso barggin jur sæmmi bargov gá báhtja. Gá Gerda sjattaj gudålågenan jagák, oattjoj sån allasis ietjas iedne boatsojmer-kav ja dajt boahhtusij ietjas nammaj ma lidjin suv iedne árrum. Gåktu boahhtsuj barggat dav mán diehtiv. Oahppam lidjiv dajna gá lidjiv ællo-bargon árrum siegen juo máttijjt jagijjt. Valle tjuo-jggat. Gá mán lidjiv gálmålågenan ja nielljelåge-nan jagák de mán rijbadiv állu buoragijjt tjuoj-gat iehtjádij siegen.

Ietja má mij áhpajma majt dárba hijma

Gerda Bávvål Ommá ja Guoljok-Inngá vuojedij-ga viehka tjårrågav máttijjt jánnurijjt. Sijá juogos galgaj vanj jáhttåt, sirddet árrombájkev. Noade-hiergijjt vuorddin árromsajen. Sáj ælon idja biejev-ja lik vájbbam. Valla jávsådijga gåsi galgajka. Divna boahhtsu manen. De javla!

Da gudi ælon ijáv lidjin gåhtsám, máhttin oades-tit gierrisij sinna. Duon dán rájdon, dajna gá sijd-da jádij ja rájdo moadda. Ja gierrisijjs állo. Ávde-mus rájdo lájddisiddje lij ieddne. Ávdemusán suv rájdon lij låjemus hiergge mij guottij unne-mus mánáv. Mánnåhiergge. Doabbusa doaje-dum. Svagá hierge hárdon. Ávtån bielen gålvo.

Sæmmi låssåda gá manná. Nuppen bielen mán-nå. Noadebielle!

Gerdan lij sierra gieris gánnå gåbttjåsa ja gájka. Máhtij oadet bieven gá rájdo jádon. Valla sån lij nuorra ja sidáj vuojnnet ja gullat. Dan diet muht-tijn gierrisin ja muhttijn tjuojggat. Gá de jávså-din idjasadjáj, goadev tsieggim, dålåv buollidam ja vuorddemin desik biebbmo le gárves, de slåb-min da gudi vájbbam. Oaddájinn liegga goaden gåsi guhtik.

Inngá ja Gerda ejga gatjåda ávtåstik gåktu ja gåktu. Bargajga gåk ietja sidájga. Ja vuojn-nij-ga ietja gåktu galgaj bargaduvvat. Aktak ij sun-nuv bagådam. Boasstot muhttijn sáj, valla de sáj ham vuojnijga gåk ij galga. Hárjånijga ja sjattaj-ga smidåbuv ja smidåbuv. Ja lik sunnun da buor-re bednaga. Vuojninn ietja majt galggin. Smidå-buv gá ulmusj.

Gerda ja Inngá ávtåmielaga. Ávtålågátja. Gá juo-ga ij mannam gåk má galgaj, de sáj tjajmajga aktan. Muhtema valla suhttin gá juoga manáj boasstot ja beri skulldijin iehtjådijda. Ij le de suohtas. Farra gávkas ilmme. Gerda ja Inngá sáj ejga suhtada, vájku manáj tjævto boasstot.

Goaden idedis merreduváj gudi ja gudi guovtes galggi aktan barggat dan biejeve. Gerda ja Inngá dal agev aktan. Juoga ietján ij ávvå lam ávtåk mielan ja njålmen. Nav de ålgus barggosadjáj gánnå ulmusj iesj áhpaj gåktu boahhtsuj barg-gat. Hárjåjålåjma gá boahhtsu lidjin gården. Suohppot ja mavgu. Boahhtsu ma da gudi áhpa-din ulmutjav. Imáj dat galla le!

Sij vuoras ulmutja, vuojnni má sij gåktus dál-la boasstot barggi. Valla sij e dal tsuvke majdik. Oahppusa ietja gåktus galggá ja gåktus ij galga!

Anna dat baldij stálpijt

Gerda oabbá Anna guottadij mávsserav (birssov, luodagav) gá lijma jáhtemin. Gá Gerda lij unnagasj, de akti boahttsu guohtsagáhtin birra ja birra. Happsám stálpijt. Anna lieddij birsov ja vuohttij nák bajás. Stálpe ballajin ja mannin. Happsá gádoj ja boahttsu de sjavvunin. E boahttsu ballám gá Anna vuotij. Ihkap diehtin vuohtjem balldá stálpijt.

Boatsojsáme sujttit boahttsujt. E sij berustam vuohtjet stálpijt ja biernajt. Nav aj muv oabbá. Sujna lij mávsser majna balldet. Sierra lágásj ulmutja da gudi oagodin dajt návdiht ja vuohtjin dajt jámas.

Alek tjávllá (vuolppo)

Akti jahkáj Jáhkámáhkáj val ij ienep. Siján lij dálvvesadje Gidájávren. Gá Gerda lij 17–18 jagák de manáj sán dassta márnánij mij lij Jáhkámáhken, valla dássju avtav biejeve. Iehkedis sán lij danna gánná dánssa ja de vas sijddaj. Sabegijt juolggáj ja de tjuojggát.

Giesserájddo Gájsátjin. Rájddo le jáhtemin Buollemoajves Bárkkáj. Ávdemusán Maria Bávvál aktan muhtem gájtšajj. Mañnelin suv vádtsá suv álmáj Erik ja akta sunnuv manájs boahttsu hárdde nanna. Gierggamin mij le tjanádum dan boahttsu hárdde mij le ávdán, danna le sunnuv unnemus mánná. Nissun gárobielen tjáppis gáptijn ja soabbe giedan, le árvvedahhte Gerda Bávvál Omma. Gávva: Johan Bávvál 1940-tállan goassa de.

Avta giese gá sán lij gietjalágenan jagák, de vuolggin sij Vuodnaj, Sulisjielmmáj. Áhttjes, suv viellja Erik, Frans Teilus ja Sigurd Stokke gudi lijga Udtjas ja de Gerda iesj. Lidjin Ednavallidan gánná Darreædno ja Gárddevárjáhká gálggába aktij. Danna le stuorra duolbbis jalgga jáhká gáhten.

Danna sij huomahin vuolggat Vuodnaj. Boahttsu lidjin Gárddeváren. Etjin ulmutja dal dajt dárba ham gehtjastallat juohkka biejeve. Biejvijt tjuodtjun da muhtem muohtadieblen. Ijajt luojttádin vuollelij gánná rásse ja guohtu gætjo ijáv. Gá biejeve ihtá de vat muohttaga nali. Guokta biejeve gájt dal sij nav árru danna váni gehtjak.

Gá ulmutja vuolggin, de lij siján tællta ja biebmomanjen. Njuolgga sij Várvega baktu. Vággerájge gánná alla váre guovten bielen. Vuojnin sij vargaga agev Sulisjielmá várev dáppen mælggadin. Alla snjutjåk ja muohtavielggis gájsse.

Várvekjágvá gáallet. Danna galla dákkir gatsosumrávve mij suhká duok diek gá ulmusj vádtsá. Etjin sij de dasi duosstam. Gá gehtjasta vuolus, de vuojná jáhká beri burssju ja dagu duolldá. Ávvá baludis. Si farra gállin ávdep gállamav man namma mujttet lij Muorannjunnje.

Áhttjes lij guhka sábmme. Suv hárdde nanna rastá jágvá de juolge etjin luvvam nav gáktu guodde hárdde gut lij oanep álmáj. Ællim ávtánik vuossa hárdde gá jáhtin. Boahttsu guodde gájkka. Valla áhtjenis lij galla unna vuossasj man nanna maná tjákkáhin gá sijáv guottij jágvá rastá. Vaj e njesa vuolus ja vájk gahtja jáhkáj.

Ietján de lidjin dássju unna jágvá majt divna gállin. Ællim da gá Várvekjáhká. Mañemus sij de luojttádin vuolus dan stuorra jávre, Loamejávve gáddáj. Vijdabut nuortasbielev jávre gánná gábdde bálges desik jávdsin Sulisjielmmáj.

Ællim dal siján makkárik sierralágásj máhke. Tsaggin teltav ja vádtsin ja gæhttjin. Goarrijin duon dán oassásin majs lij viehka állo. Ja állo oassása gánná lájbbun. Gerda ja suv viellja ástijga vuonalájbev. Lájbev mij lij nav sieldes assá.

Sijá bálges sijddaj lij nav guhkak. Dan diet sij dal etjin máhtám oasstet nav álojt. Gerda de huomahij sá dal lik juojddá vierttij oasstet gá dal állis lij Vuonan. Dálvvetjávláv masi gárvvunit tjavtjan, gidán ja dálven. Goarrij muhtem oassasin ja gæhtjalij alek hullotjávláv majt de sán ástij. Guhka sase ja ávdált tjábbudagá majn moadda bájno. Ruoppsis, biedjis ja visská. Dagu giedjega. Tjappa tjávllá lij dat. Sujna lij dat moadda jage dat tjávllá.

Luondo dárbo

Gerda ij mujttám sij dárba hin gáhttjádít biejevit nav álu. Etjin gájt de dárba hin rájdov ganugahttet. Gáhttjádín idedis ja de iehkedis gá ganugin. Etjin sij ga heva jugá. Dálvijt idediskáfav ja ij ienep ávdás gá ganugin ja loavdagijt tsieggijin. Giesijt jugestín binná tjátjev unna jágvátijs ja ádjagijs. Valla etjin sij dalloj ge dárba hin gáhttjádít.

Vil uddnik sán ij dárba hin gáhttjádít nav álu. Nav lisj dávk divna vuorasulmuttij. Hárjjanam. Dál-la farra viehki nætso gáhttjádime nav álu. Vargga sij degu skihpasa, valla javlli sij ælla skihpasa gá ulmusj gatjåt manen sij nav álu viehki gáhttjádime. Ietja sij diehtusa gávk lisj vijor.

Dálen dal ællim siján hivsikpáhppara jalik ietjá páhppara majna sáhtsot. Gávnu má agev juoga majna sátsa, duola degu ájve jali sebmula. Gá ájggevarra bádi, de siján libdiga ma lidjin gádedum moatte gerdagin bomull-lájges. Giettijda goarodum tyddjabeihkke nav vaj manáj sággomnáloj sággat bávsáda gihtta. Ja majt dal dat dassta juska bávsá sinna nálo. Etjin ávvá emadusjá. Lidjin manen nágin libdiga. Ja gá varra luvvadij, de málsot ja biedjalit dajt sierra vuossatij. Ja gá hiebaj, de dajt duolldádit, bassat ja gájkádit idjasajen. Ij lim má dat sidji nágin vájvve, juska jáhtemin.

Aktij rádij

Eva Stokke lij muhtem nissun, nágin Grávijsára niejdda (1917–2011) ja gut lij Udtjá sámesidas. Dálen sán oattjo girjev náginis gut bargaj muhtem dávvervuorkán Stocholman. Máhke lij gávnnat mij lij sieradus badjilaháj (várresámij) ja vuovdegij (vuovdesámij) gaskan.

Gatjálvisá lidjin dagu dal náv:

Rádet gus duv álmáj dujna, duola degu jus boahttsujt vuobddet jali ietján? Mierret gus duv álmáj aktu vaj gatjåt gus dujsta? Bárrigus álmám ja nissuna aktan?

Nissunijda dá lidjin nav bierigis gatjálvisá, degu dal sijáj álmma lidjin badjel nissunij degu Svieriga stádajn. Håjggádin girjev dáláj.

Apmut-Ivar Kuoljok gut lij Sirgas sámesijdas le tjállám girjev: Muv ællosujtár-iellem. Danna sán giehttu gáktus sijáj æjggáda aktan ságastallin ja aktan mierredin gáktus gáktus:

Máhttu-áhttjám ja Oastot-Jávva gænna lij dat nabdasamma Guhka Jávva lijga sábadam ælojdisá aktan guododit dav dálvev (1943–44). Mijájs nuorajs dal áhttjám ij gatjádám valla lij rádedam muv iednijn ávddála gá ietjas bieles mierredij gáktu. Áhttjam agev javlaj nissuna galggi juojddá javllat dajna gá sij vuojnni buorebut gáktu bæjválasj barggo sjaddá. Jáhkámáhe bájken le agev árom nissuna siegen ja sæmme buohta álmma mierredam gáktus boahhteájge galggá.

Áhko hierge

Duorda Ibb-Risstin riegádij 29. bieje gálgádismánon jagen 1916. Muhtem bándndura dábatjin duonna Njaven. Suv goahteulmutja gullujin Jáhkágaska sámesijddaj. Sij árudin danna Njaven tjavtjajt ja dálvijt.

Ibb-Risstina áhttje lij Duorda Báv-Lássi. Gá Harald Grundström dagáj dav stuorra báhkogirjev man namma dárogiellaj "Lulelappsk ordbok" de lij dát Báv-Lássi akta dajs mij subtsastalláj julevsáme bágoj birra.

Duorda Báv-Lássi giehtoj náv: Áhtjám manen mán viehkiv ælon. Iv lim bárep gá lågenanavta jagák gá álggiv. Muv nuorap viellja lij farra sijdan dáj unnebu siegen. Mielæno gáttén māj Stijná lávitja duostodit boahtsujt gætjo ijájt vaj e vuolge Duorbuna duobddágijda. Unnagatja lijma māj ájn. Tjáhkkihijma ja lávlojma. Jali viegajma ja rittojma aktan bednagij desik biejevve idij. Boahtsu vanj de mannin bajás gánná muohtadieble ja etjin de dárba ja gehtjaduvvat ja duvdeuvvat.

Áhkum hierge lidjin stuorábuov ietjá hiergijs. Gievr da lidjin. Áhko noadebiele lidjin guoktalák kilo lássáda ja navti alles noade nielljalák kilo. Áhttjám má javlaj ilá álov noadodam. Valla áhkko javlaj sán iesj diehtá majt hierge nahki guoddet.

Áhko hierge ællim vuovdega valla várega. Ællim da heva stuorábuov ietjá hiergijs. Valla gievrabuv. Gáktus áhkko oattjoj dajt hiergij nav gievrann, dav gal aktak ij dádjadam.

Állu árrat muv áhkko báhtsij árbben nieljijn mánájn. Sujna viehka állu boahtsu. Daj sán bargaj aj manáj gá áddjá lij jábmám. Ællo lij suv ja mánáj ábmudak. Ja dav ælov ja sijdav sán sídáj tjoahken anedit. Gá máná hájn unnagatja, de bálgij sán svájnnasijt ja muhttijn dærnov.

Áhkko ja stálpe

Áhkko dat giehtoj majt dahkat gá stálpe báhti el-luj. Boahtsu guohtsagáhti ulmutja birra gá stálpijt hapsi. Akti sán galgaj guododit Boaregin mij le daj tjáhkáj Unna-Jiertatja ja Stuor-Jier-ta gaskan. Sán lij ælo guovddelin gá boahtsu ruohttagáhtin suv birra. Suv viellja lij ilá unngasj sunji viehkken.

Bena tsielaj. Áhkko vuojnij nástijt vuollen ednama nanna. Háv! Ællim da náste. Valla stálpij tjálme ma jillin. Hæggavádá jus boahtsujda duolmudallá! Bednagattjav fármám ja nav ælo tjadá gitta rabddaj. Vihtta stálpe. E val vuojnnu. Valla tjálme vuojnnu sjevnnijadin gá jilli. Imáj galla. Jus aktak boatsoj bárruj ij dalloj diehttum. Soajttám littji stálpe gáddám boahtsuv majt bárrin. Iv mán diede jus.

Mán Duorda Báv-Lássi aj ijájt ælon gá lidjin stálpe. Iv val aktu. Moattes mij lijma. Ejma val máhte sjávot tjuodtjot ávtán sajen, valla birástit ælov guhtik sajev. Ja de rihtjot ja ruoddjedít vaj stálpe balláji. Da tjálme ma jillin degu náste vuollen ednama nanna. Baludis midji gájkajda. Tjáhp-

pis sjevnnjat ja de vuojnnu dale da tjálme. Állu baludis jus stálpijs lij állu.

Iv diede gáktus ietjá ræjnára gá stálpe lahkanin ælojda. Valla mij dagájma nav gák dámma lev giehttum. ■

Dán gávon libá boatsojsujtára Gerda Bávval gárobielen ja oalgiesbielen Siggá Guoljok lárkkemgárdén mij lij Gidájávren. Ællo vuojnnu sunnuv duogen állu vuovderabdan. "Gá māj bádiema elunj, de lij Johan danna kámara giedan. Māj tjuojka njuolggá vuovdes barggobiktasij. Ij lim Siggá bajássjaddam aktan boahtsuj, valla duolla dálla bargaj sán mijá siegen. Gávva: Johan Bávval muhtem jage 1930 -tála álgon.

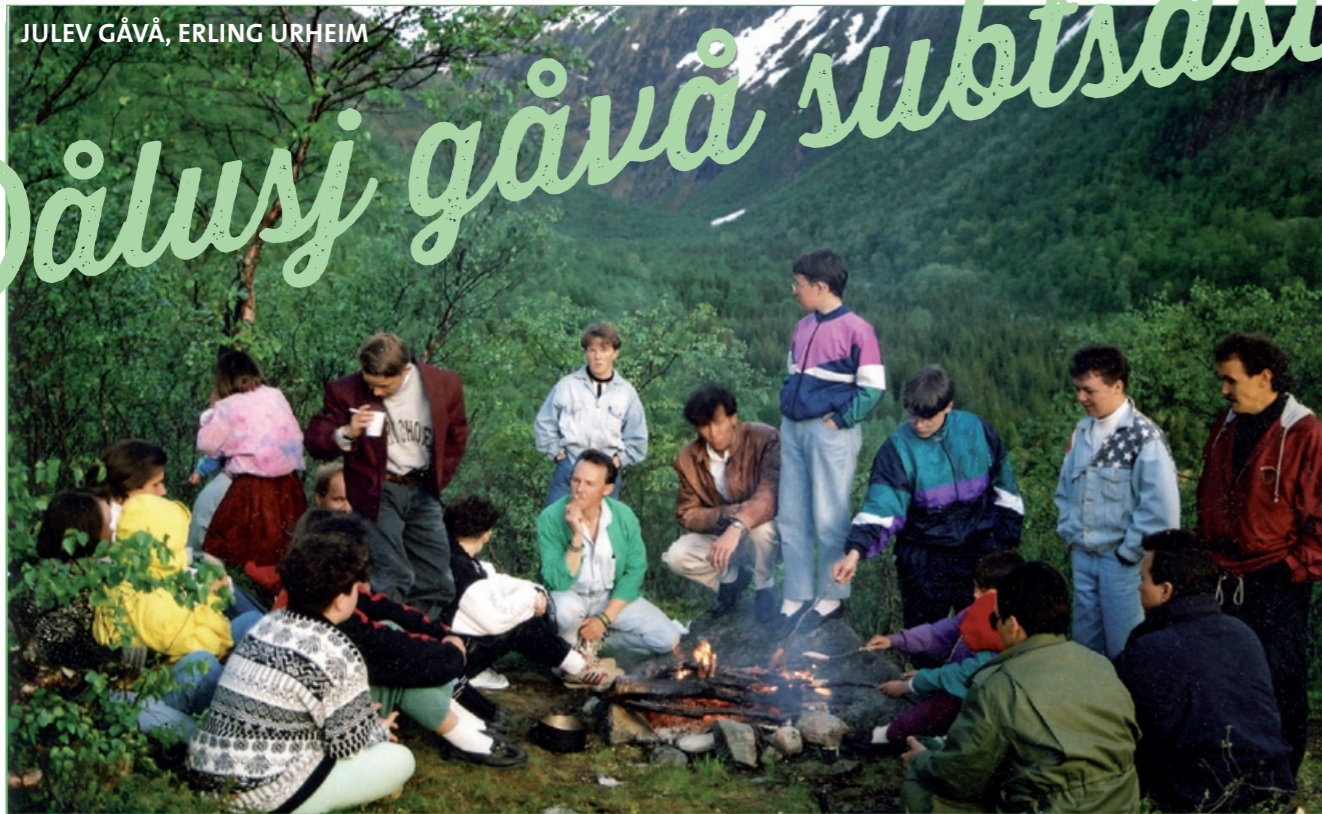
Boatsojsujtára Gerda Bávval ja Maria Guoljok libá árrum tjoahkkimin ja jurra boahttám boahtsuj Gidájávren oarjelulusj bælláj gánná lij lárkkemgárdde. Giedajn le mujna gista ma li goarodum giesse gábmásijs ma li asidattja ja dibmása. Gá la tjoaskes ja tjoasskem ál-

lu dagu boalldá muodojt, de gallgá muodo náhkev ruvit, njávkkat muodov dajna dibma náhkijn mij la gista bajásbielen. Gistaj sinna lidjin mujna asidis gádedum fáhtsa, e val assá galggam. Jus ilá assá, de ulmusj ij ávvá oadtjum gitta majdak giedaj. Dálusj ulmutja bidjin binná suojniht gistaj sisi tjábrima bælláj. Mán lav dav gæhttjalame, valla mij nuora farra tsáhkájma asidis fáhtsajt gistaj sisi gá galgajma barggat. Mujna li hánj ájmon dakkár asidis fáhtsa ma állu tjadá vuojnnu. Ilesj mán dajt gáddám ja bintsardam ruodná, visská ja ruoppsis ruvdajn. Gávva: Johan Bávval jagen 1934.

Næjtsoj gárvo lidjin guhka vádasgápte ma lidjin sunnuv barggobiktasa dálvijt Maria giedan suv sjuohpan. Gerda sán subtsastij náv: "Munnuv gárvo lidjin barggobiktasa ja māj bádiema njuolggá vuovde gánná māj tjoahkkijma boahtsujt. Mán littjiv dávk 18 jage vuoras ja Maria 17 dán gávon. Muv viellja Johan tjuohttoj ja vuordij danna kámara giedan gá māj bádiema boahtsuj. Māj állijma de dajna vuogijn ietjama bargov. Manjela de galggin boahtsu gárdáj ja lárkedsuvvat. Maria lij smidás ællobargge ja māj bargajma viehka aktan.

JULEV GÁVÁ, ERLING URHEIM

Dálusj gávva subtsasti

Jagen 1991 stuorbiena manjela nuora tjáhkani Heidivierraj Mäsken. Danna álu dállijin ja suohtastallin dállägatten.

Álgon 1990-lágá lij várreskávllá Biesláphtán Vuodnabadán. Dasi báhtin máná ja nuora áhpatjijt gáktu váren viessot.

Jagen 1993 lij grunneierlágsmøtta Vuona sinna ja máná tjáhkani gáváv váltatjit.

Dát gávva gieses 1992 vuoset ulmutjijt Mäske kájan gudi agev æjvvalin gá jáhtelisvanntsa bádjij.

Jagen 1997 lidjin vilá sávtsa Måskén ja guollevantsa gárvvun hámnan.

Jagen 2004 lij kronprins Håkon Måskén ja oahppe Måskeskávlán oadtjun iejvvit suv.

Jagen 2003 lij konfirmasjávnná ávdđá girkkon Ájlatten.

Jagen 1999 Måske skávlá vádtsij Harald Lindbacha hestajn gitta Rávddaj. Mareno Mikkelsen viehkedij oadtjot hestav vuolus rádes buoldajt Vuona sinna.

Dán jage le 20 jage dalutjis Árranav ráhpin. Drag skolekorps ja kávrrá lávllun Divtasvuona lávllagav aktan.

Jagen 1998 Måske mánnágárdde lidjin vádtsemin álggojt.

Gávva vuoset gáktu lij Ájluovta hámnan jagen 1995.

Måske Ristinav vuojnnepet ietjas sávtsaj jagen 1997.

Mánáidgirji 3 gillii | Mánáigirji 3 giellaj | Maanagærja 3 gieline

DAVI
Bireha gobmi
Biret ballá gobmi borrá buot su duhkorasaid.

JULEV
Bierita gæjddo
Bierit ballá gæjddo divna suv stáganijt bárrá.

Bræjhtan baltastæjja

Bræjhta bælla baltestæjja gaajhkh Bræjhtan stááke-gævnieh bárra.

IRENE LÄNSMAN ja SUNNA KITTÍ

**Bireha gobmi | Bierita gæjddo |
Bræjhtan baltastæjja**

Davvisámegillii, julevsámegillii ja máttasámegillii. 32 s.
Garra olggoš NOK 150,- | ISBN 978-82-8263-154-9